

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egysz. évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A karácson evangélioma.

„Valának pedig pásztorok azon tartományban, kik kin a mezőn hálnak vala és vigyáznak vala éjszakán az ő nyájok mellett. És ime az Ur angyala hozzájuk eljőve és az Urnak dicsősége körülvevé őket és nagy félelemmel megfélemlének. És monda az angyal nékik: ne féljete; mert imé hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme leszen; mert született néktek ma a Megtartó, ki az Ur Krisztus a Dávid városában.“
Luk. 2. 8—11.

Igy írja le az evangélista; így történt. *Megszületett a Megtartó*; s ez a karácson éj immár ide s tova 2 ezer esztendőös evangélioma.

Ezzel az örömhírrrel jövünk ma hozzád mi is nyájas olvasó; fogadj kedvesen bennünket s nyiss kaput szivedben az üzenetnek, melyet a leghitelesebb forrásból Isten igéjéből merítve, hozunk te neked.

Éj vala . . . és a pásztorok „kin a mezőn hálnak vala és vigyáznak vala az ő nyájok mellett.“ Sötét éj ködei ültek akkor a lelkeken is s csak a bűn vala feketébb annál a tudatlanságnál és reménytelenségnél, melybe nemcsak a pogányoknál, de a zsidóknál is belefutott immár minden becsesebb életkedv. Ám az éjbe borult mezők felett napkelet egének csillagvilága ragyogott s az égi fény könnyíté munkáját a vigyázók kicsiny táborának. A lelki éj sötét arnyai felett is lobogva égtek, messze távolból, a prófétai tüzek s a nesztelen éjszaka félelmetes csendjén átszűrődve viradatról beszéltek az isteni ígéretek.

„Kicsoda hiszen a mi prédikálásunknak és az Urnak karja kinek jelenik meg?“ (Ézs. 53. 1.) *Az Izsai törzsekéből egy vesszőszál származik és az ő gyökereiből egy virágszál nevedik. Kin az Urnak lelke megnyugoszik; bölcseségnek és értelemnek lelke, tanácsnak és hatalomnak lelke, tudománynak és az Ur félelmének lelke.* (Ézs. 11. 1—2.)

És a karácson éjszakáján betölt a prófétai szó: „*Megszületett a Megtartó*“ és „*az ő sebeivel gyógyultunk meg*“. (Ézs. 53. 5.) „*Ez vala amaz igaz világosság, mely megvilágosít minden e világra született embert.*“ (Ján. 1. 9.) s „*valakik őtet bévevék, ada azoknak ily méltóságot, hogy Istennek fiaivá lennének.*“ (Ján. 1. 12.)

És megváltozott a világ ábrázata.

Közéletünket tekintve ma is nehéz időket élünk. A krisztusi világosság sugarai kialvó félben; estveledik köröskörül mindenütt a láthatár felettünk; hosszabbodnak az árnyékok s a vigyázó pásztorok aggódva tekintgetnek a tornyosuló fellegekre „*melyeknek zugások, mint a szekereknek zugások, vagy mikor sok lovak száguldanak a viadalra.*“ (Jel. 9. 9.)

Mintha az apokalipticus író ötödik angyala fuvallott volna trombitájába és megnyílt volna az a mélységes kut, melynek „*füsti kijöve, mint egy nagy kemencének füsti és meghomályosodék a nap és a levegőg a kutnak füsti miatt; a füstből pedig támadnának*

sáskák a földre és adatnék azoknak olyan hatalom, minémü hatalmok vagyon a földi skorpióknak." (Jel. 9. 2—3.)

Kisértetek kísértének közöttünk; itt a hitelenség, amott a vakhit táborai nyomulnak előtérbe; a béke galambjai messze szállottak tőlünk; fészkeikbe denevérek, baglyok az éj madarai költözének be s prédára les a bűn az alkonyi árnyak mögül.

Bizony nehéz próbára teve bennünket az Ur s a mi szemeinket a keserűség miatt homály foghatja be. (Jób 17. 6.) ha az ezután következőkre gondolunk.

De . . . nem! A pásztorokhoz eljőve amaz éjszakán az Urnak angyala s az Istennek dicsősége ragyogott fel az éji csendbe merült bethlehemi mezők felett! „*És monda az angyal nékik: ne féljete, mert ime hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lesz; mert született néktek ma a Megtartó, ki az Ur Krisztus a Dávid városában.*”

Ez a karácson evangélioma, mely örömet hoz a népeknek, melyek szomorúságban és sötétségben jártak.

Ezzel az evangéliommal köszöntünk hát ma mi is téged nyájas olvasó. Bármilyen sötét és reménytelen legyen is a jelen, — annak égboltozatán ott ragyog a bethlehemi csillag s sugaraiból olvassuk, hogy: „*ugy szereté Isten e világot, hogy az ő egyetlenegy szülött Fiát adná, hogy minden valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök életet vegyen.*” (Ján. 3. 16.)

Ez a végtelen isteni szeretet zálog arra, hogy gondja van reánk s mindeneket egyaránt javunkra intéz. Higyjük tehát, hogy borura derű jő. Ismét megváltozik a világ ábrázata; s e hitünkben legyen mindnyájunknak boldog karácsoni ünnepünk.

E. L.

A kálvinizmus mai külső és belső állapota hazánkban.

IV.

Mostani állapotok.

Nem tarthatom feladatommak e tünet okait kutatni. Hanem egyet, a mi tárgyammal összefügg, megemlíthetek. A magyarság bajainak alapos és rendszeres mélyreható orvoslására irányított, gyökeresen segíteni kész, öntudatos magyar nemzeti politika hiányát érezi e hazában a tiszta magyarság, egyik élénkebben, másik homályosabban! Nemcsak, de egyenesen, politikai és egyházi kérdésekben a magyarságnak háttérbe

szorítását, gyengítését látjuk kormányunknál és hatóságoknál. Hogy ez szándékos e, vagy hazánk szerencsétlen helyzetéből folyó kényszerűség, azt ismét nem tárgyalhatjuk.

De a mivel tárgyunkra nézve bizonyíthatunk, azt kötelességünk felhozni. Budapest főváros tanácsa egy betelepülni óhajtó idegen szerzetnek óriás összeget ajánl fel. (Kíváncsian várhatjuk, vajon a belügyminiszter véglegesen is lehetetlenné teszi-e ezt!). Ugyan azon fővárosi tanács az ottani kálvinista magyar egyháznak adna-e hasonló, vagy sokkal csekélyebb összeget is! ? Gondoljuk el, mit tesz hazánk törvényhozása a bevett vallásfelekezetekért, mit ad a magyar állam azoknak? ! Mindnyájan tudtuk, hogy elszomorítóan nagy itt az igazságtalanság a magyar nemzeti állam eszméjéhez természetes hűséggel viseltető protestáns egyházak iránt. De a mint ezt az erdélyi Protestáns Lap hasábjain annak szerkesztője, Nagy Károly theol. tanár rendkívüli apparátussal, nyomról nyomra menő számadatokkal kimutatja, hát arra a magyar szivben megfagyhat a vér. Ez adatokat, valamint egész dolgozatát Nagy Károlynak közli a Magyar Szó is: tehát a magyar országi reformátusok hozzáférhetnek ahoz. Nagy nyereség volna azonban azt külön lenyomatban sok ezer példányban terjeszteni a magyar református egyház vezető férfiai, meg az országházban ülő fiai, valamint e hazának még el nem vakított gyermekei között; hadd lássák meg, hogy míg a 10 és $\frac{3}{4}$ milliót tevő római, görög katolikus és görög keleti egyházak hiveiből több mint *hét* millió *nem magyar*; és ezeknek évi állami javadalmazása közel **33** millió korona: addig a 2 millió 212 ezer lelket számláló, alig számbavehető idegen nyelvű elemet magában foglaló, magyar kálvinista egyházat segélyezi a magyar állam *egy* millió 665 ezer 226 koronával; úgy-hogy míg amazok az *állami segélyből* az iskolai szükséglet fedezése után tisztán egyházi szükségleteikre fordíthatnak **25** és fél millió koronát: addig az ev. ref. egyház saját hiveitől beszédett adókból, állami feladatot végez évi több mint 4 millió koronával. Ha ezekhez hozzáveszszük azt, hogy még a protestáns felekezetek közül is a magyar állam ellenségeit, az erdélyi szászokat aránytalanul, nagyobb összeggel segélyezi a magyar állam, mint a többi protestánsokat; és ha nem feledjük, hogy e hazában a tiszta magyar kálvinista nép lévén még eddig a legvagyonosabb, az idegen nemzetiségű egyházak segélyezésében adózása utján aránylag ő legnagyobb terhet visel: akkor tényekben áll előttünk az a megdöbbentő politika, a mely a magyar nemzeti érdekek hangoztatása mellett következe-

tesen és tervszerűen a magyarság gyengítésére, megtörésére számít a kálvinista egyházban is, vagyis ez nem egyéb ma sem, mint a Kolonics politikája, nemzetiró, nemzet gyilkos politika. Én ezt már hangoztattam másutt is; most Nagy Károly statisztikai adatokban tüntette fel. Ha a kálvinista egyház még ezután is engedi magát ámtatni és meg nem mozdul: megérettnek bizonyítja magát arra a halálra, melyre különben ítélve van az ő született ellenségétől, a magyar nemzet ellenségeitől.

Eszomorú külviszonyoknak egészen megfelel a kálvinizmus belsőélete. Hit és egyház iránti közöny, ernyedtség, unottmunka mindenütt, mint a kifáradt, kimerült emberé, a ki dolgozik kénytelenségből, mert élni kell, a minthogy e félelmetes időkben, a tudományok magas fejlettsége, a vallásosság ernyedtsége, az erkölcsöknek ezen Isten nélkül élő korában mindenki olyan hamar fárad, kimerül és él, mert „élni muszáj.“ Azok a kezek, melyek az egyház alkotmányos szabadságáért vívott küzdelmekben megváltak acélozva, ellankadtak, az a buzgósága a sziveknek, mely lángoló lelkesedéssel, Isten és ember szeretettel dolgozott egy magasabb erkölcsi világrend, az Isten országa érdekében, ma kihamvadt, helyét a saját érdek foglalta el. Annak úgy mint ennek talán sejthetjük az okát.

Mint egész nemzetünk, úgy kálvinista egyházunk is kifáradt, kimerült a meg nem szűnő alkotmányos küzdelmekben, melyeknek — úgy látszik — soha nem lesz vége. Mint nemzetünk, úgy kálvinista egyházunk is nagyot csalódott az ország alkotmányának visszaállításához, nemzeti kormányához fűzött várakozásában, reményében. Ugy a nemzet, mint a kálvinista egyház a 34 éves alkotmányos (?) élet szomorú tapasztalataiból, keserű csalódásaiból azt a meggyőződést merithette, melyszerint élete, sorsa felett ma is egy idegen, láthatatlan, de legyőzhetetlen ellenséges hatalom uralkodik. annak tetszéséhez van az köttetve; ő (nemzet és magyar kálvinista egyház) csak addig mehet, a meddig azt az a láthatatlan hatalom engedi. Innen a magyar nemzetben, innen a magyar kálvinista egyházban a keserű lemondás, a mindent vesztett embernek tétlen kesergése . . . „Ugy sem segíthetünk“ ezt gondolja. — Nem lehetetlen aztán, hogy a kormányok — állami és egyházi életben éppen a társadalom tétlensége által hajszoltatnak az önkény uralom felé. E törekvéseknek egy gyümölcse és eszköze már a kálvinista egyházban a konvent, melyet az 1881-ik évi zsinat után, felhasználva annak e tekintetben homályos intézkedését, a kálvinizmus zsinat presbiteri elve ellenére becsempésztek, beerőszakoltak a

kálvinista egyházba, teremtvén a szabad, önmagát kormányzó egyházban egy felelősségre nem vonható és a gyülekezetek, mint az egyház fundamentomainak ítélete alól elvont, delegáció felelősséget. Önálló tanulmányt igényelne e tárgynak teljes kimerítése. Itt azért csak megállapítom az ismert tény, hogy ez a felelősség nélküli hatóság, mint másutt, a kálvinista egyházban is elsorvasztja az élettevékenységet, közönbössé tesz az egyház érdekei iránt, miket pedig ő természeténél fogva erélylyel védelmezni képtelen. Nemzetünk alkotmányos életében hosszú sora van a kálvinista egyház autonómiájába, életébe mélyen vágó állami intézkedéseknek, melyek életbeléptettek a nélkül, hogy azokra nézve az egyház egyeteme fokozatos testületei útján megkérdetett és az nyilatkozhatott volna; csak a bevégzett tényeket fogadja el, tehetetlenül látván önkormányzatának, önállóságának darabonként letördelését.

Nem kérdezték meg és nem nyilatkozott legutóbb a kálvinista egyház egyeteme a legbensőbb egyházi életkérdésben, a kongrua törvényben, melyet ha csak homályos sejtelemmel bírnunk is a kálvinista egyház szervezetéről, az ország törvényhozása elé nem lett volna szabad terjeszteni addig, míg abban az egyház egyeteme nem nyilatkozik és annak nem lett volna szabad azt addig elfogadni, míg legalább is óvástételével a törvényjavaslatba fel nem véteti az egyház autonómiájának sértettségére és az 1848. 20. t.-c. végrehajtásának kezdeteire való utalást.

Egyre másra követik el rajtunk a legsúlyosabb közjogi sérelmeket a katonaságnál, a hitfelekezetközi állásban, az erdélyi püspöki cím kérdésben stb. stb. A konvent taktikázik, kibúvót keres. De inkább hagyja rajta száradni az őt megbízó egyházon a sérelmeket, mint hogy bizonyos politikai tekinteteket, a hamisan értelmezett loyaltást megbántaná. És ez ilyen magas állásu a megbízóval szemben semmi felelősséggel nem terhelt testülettől soha nem is lesz másképen. Hazánkban a nemzeti fejedelemség és a patrónusok befolyása alatt a kálvinizmus különben sem fejlődhetett a maga eredeti tisztaságában. Hanem ma nemcsak Erdélyben, a hol pedig már szintén nincsenek patrónusok, hanem a többi kerületekben is, az egyházi öntudat meggyengülése folytán, nagy lépésekkel közeledünk a küriarchia felé; a kerületeken és az egyházi élet csúcspontján, a konventen pedig már kifogástalan tisztaságban megvan ez, a világi elem immár nyomasztó súlylyal nehezedik az egyházra; betolyásának tultengése az egyházi élet dőcögős menetében, az általános lehangolt-ságban immár nagyon érezhető.

Az egyház érdekében, a vallásosság terjesztésében, a nép igaz javaért folytatandó önzetlen munkálkodásnak, a tisztán értelmezett lelkipásztori munkálkodásnak igen nagy akadálya az egyházba is belopózott — állítólag praktikus gondolkodás, valójában sivár önzés.

Az egyház szolgálja, a mennyiben munkálkodik, dolgoznak saját földi javaikért... nem csuda, hiszen ma csak a vagyonnak, gazdagságnak, a külső csillogásnak van becsülete, tisztelete, míg szegények, érzik a kicsinylést, lenézést és ez az egyház rovására is megy. A ki magában tehetőséget érez, azt világi szereplésben érvényesíti. Ez sem egészen kárhóztandó... otthon, különösen egy kis egyházban a félrevonult, zajtalan, bár legtisztább indítéku és határtalan lelkiösmeretességgel végzett egyház és Istenországát építő munka nem hoz előmenetelt. Ilyet üres fejjel lelkiösmeretlen hivatással hamarabb megnyerhetünk ma a kálvinista egyházban pénzzel (megdöbentő, hogy még az Alföld becsületes népében is felmerülhet ilyen eset) meg nagy hangú fellépéssel, mint tudományos készültséggel és becsületes lelkipásztori munkával. És ha egyszer valami ilyen mód a gazdagállásba eljuttatott: a felelősséget, kötelességet nem érezzük, minek, holott ugyis meg lehet élni, mások sem érzik nem ismerik azt a nagy kötelességtudást. Hogy egyházunk épülete bomlik, roskadozik, kövei hullanak, talán még fundamentoma is recseg, inog, kinek van arra gondja, csak a magunk feje alja legyen jól megvetve. Hogy mozog a talaj lábaink alatt, hogy egyház bomlás, fényes egyház, hegyen épült város omladozását a mi lelkiösmeretlenségünk eredményének mondják mind hangosabban, hogy a pástornak szeme elől rabolják el az őrizetlen gombzatlan bárányokat: csak nem csinálunk belőle magunknak lelkiösmereti kérdést, nem zavartatjuk uri nyugalmunkat, kényelmünket, mikor az ember e lázas világban olyan könnyen lesz idegessé. Még ha dolgozunk is valamelyes lelkipásztori munkát, olyan jól értünk a felszínen uszkáláshoz, annak a mivel csiloghathunk előtérbe tolásához; mélyebbre hogy vetnénk a hálót, bocsátanánk az ekét!?

Minek? hiszen az olyan munka későre hozna látható gyümölcsöt. De még biztosabban meghozza az elismerést egy kis alkalmazkodni tudás stb. mint egy és idegemészítő gyötrelmes munka. Népünk, a kálvinista nép kezd egyháza iránt csak a papválasztások idején érdeklődni, de itt is csak azért, hogy annak a papnak ő elébe dobott személyét nagy kedvteléssel a pocsojába tapossa... De ha valaki maga nem féltékeny saját becses személyére.

Szegény kálvinista egyház! Kivülről mester-

ségesen elszivattyúzzák előle az életető levegőt, belől önmagát nem építi, sőt eszeveszetten törí rontja. Hol lesz ennek a vége!? De hát az Isten gondot visel. Azoknak pedig, a kiknek az ilyesmi fáj, jobb ha behuzódnak, mint a csiga házaikba, azokat építik, vagy a természetbe kimenekülnek. Hiszen a nyáron, nagy meglepetésemre egy rendkívül praktikus gondolkodású pap mondotta: „Bele betegednek az ember, ha a világ folyásán sokat gondolkoznék”. Tehát legyen! „Minden úgy van jól, a hogy van”.

Neked pedig szegény magyar kálvinista egyház, jó éjszakát! vagy talán boldog Karácson ünnepeket!?

Nagy István.

Mélius Péter arczképe.

(Magyarázata a „Debreceni Protestáns Lap” mai képmellékletéhez.)

Mikor az első mozgalom évtizedekkel ezelőtt megindult Mélius Péternek, Debreczen első kálvinista püspökének szobra és siremléke érdekében, boldog emlékeztető és nagynevű Révész Imrénk így kiáltott fel: „Siremlék, csak hagyjád, de emlékszobor, az már bajos lesz; hiszen nem maradt Méliusról reánk sem kép, sem más ábrázolat.”

És a nagy tudós ki megírta Mélius életrajzát, ki oly behatóan foglalkozott Debreczen nagy reformátorának irodalmi munkásságával s ösmerte összes műveit, tovább böngészett az öreg irások elsárgult leveleiből, olvassatta a Dávid Ferenczcel folytatott vitákat és a százados porlepte könyvek hittudományi tartalmát behatóan tanulmányozgatta, a nélkül, hogy távolról is sejtette volna, mily közel van a Mélius kép!?

Mi laikusok, kik amatőri szenvedélyünket néha egy régi könyv kézbevétele által is lehűtögetjük, nem mélyedünk legott a tudományos beltartalom olvasásába, hanem előbb vizsgálat alá vesszük az ereklyének külső megjelenését, kötését, a czimlapot, a régi avult irásokat, jegyzeteket, miket már rég porladozó elődeink keze reszketve rött a lapok szélére s így tovább.

Én is így tettem, mikor Mélius (Horhi Juhász) Péternek, városunk első kálvinista püspökének itt Debreczenben, 1563. évben Török Mihály által nyomtatott *Magyar Prédikációk* című könyve eredeti példánya kezembe került s annak I. alatti képünkön látható czimlapját, városunk bárányos czimerére figyelmessé levén, bővebb vizsgálat alá vettem.

A bibliai idézettel körülvett medaillonba helyezett bárány a város XVI. századbeli czimeréből vététt át, ugyanily alakban látható az ma is a városháza belső homlokzatába falazva az 1560-ik évről. A bárányt később fordították meg s már a Leopold-féle diplomákon (1690—1694.) ellenkező irányba fordulva találjuk, lábai nyitott könyvre helyezve, mögötte a pálmával. Ezen képet tovább szemlélve, láthatjuk, hogy a köriratos medaillon egy templom belsejébe van elhelyezve, mely első pillanatra eszünkbe juttatja nagy templomunk mostani belső berendezését, alakzatát, az oszlopok által tartott dus aranyozással és barnára politirozott szép szöszék és lelkészek ülőhelyei, mindezek felett a karzat oszlopos bolthajtásos nyílásaival. Ez a Szent-András-féle vörös tornyu templom volt, mely 1802-ben a nagy tűzvész alkalmával leégett s helyére épült a mostani református nagy templom.

A középben a szószék van elhelyezve, melyen egy bibliát olvasó papi alak ül, fején fekete bársony lapos sapka, a külön fejbortóra helyezve, a mint azon időben a külföldet bejárt lelkészek, tudósok, tanárok viselték. Termetét talál, vagy palást fedí, két karjára vagy a palástot göngyölve tartja, vagy a még akkor türelmi okokból le nem vetett karing onlik alá. Ezt a toleráns magatartást egyébiránt igazolja az oszlop tövével látható két kis angyal is.

A papi alakot en 30 – 40 év közötti korából ítélve Mélius Péter püspöknek tartom és állítom, hogy a Török Mihály uram fametszője, a ki a templom belsejét s a város czimer-részletét a könyv czimlapképére helyezte, kedveskedésből a predikációs könyv íróját, a szerzőt is oda rajzolta a katedrara, a mint épen a szentkönyvből olvas a buzgó híveknek, mert azon időben nem csak az imádságot, de a predikációt is olvasták a bibliával együtt.

Midőn e felfedezésemet dr. Beöthy Zsolt, besseyei Széll Farkas és Balogh Ferencz kitűnő íróink és tudásainkkal közöltem, mindnyájan egyezően odanyilatkoztak, hogy a papi alakot ők is Mélius Péternek tartják, sőt néhai Imre Sándor kedves tanárom egyenesen arra ösztönzött, festessem le ezen parányi képről a korhű jelmez és az adatok meglepő összeegyeztése alapján Mélius arczképét életnagyságban és mutassam be a képet azon három testületnek, (tiszántuli egyházkerület, debreczeni egyház és Debreczen város) melyektől Mélius sirja, emléke és arczképének feltalálására megbízást, sőt anyagi támogatást is nyertünk.

Révész Kálmán barátom (Révész Imre fia) is nagy érdeklődést tanúsított ez ügy iránt, sőt Géresi Kálmán, a tudós tanferfi és Csokonai körünk érdemes elnöke szintén ügyet vetett e csekélynek látszó dologra, de már ő kétségeskedik, mondván, hogy látott ő más könyveken is ilyen czimképet, tehát lehet ez valami általánosan használt kép is. Nem így dr. Ferenczy Gyula főiskolai könyvtárnok és Eröss Lajos e lapok felelős szerkesztője, kik az én nézetemhez csatlakoztak.

Én nem festtettem le életnagyságban a képet, csak a sokszorosító művészet segítségével megnagyítottam (lásd a II. alatti képet) és egészen nyitott kérdés gyanánt teszem fel, elfogadja-e a tiszántuli kerület kálvinista világa Mélius arczképének? Ha igen, akkor fogjunk hozzá mihamarább a meglevő sírhely exhumálásához, a siremlék, majd az érekszobor felállításának dicső munkájához. Pénz, az van már egy kevés, különböző pénztárakban kezelik, de lesz annyi, a mennyi a czélok eléréséhez szükséges, mert van még protestáns buzgóság és áldozatkészség nemcsak a kálvinista Rómában, hanem annak határain kívül is szép magyar hazánkban!

Ezzel beváltottam ígéreteket, melyet folyó év október 2-án a Mélius sarkánál Eröss Lajos szerkesztő ur és t. barátomnak tettem, hogy e lap karácsonyi számában bemutatom a képeket és rövid leírást is csatolok hozzá. Most már a „Debreczeni Protestáns Lap” tisztelt olvasóin van a sor, hogy véleményüket ugyancsak e lap hasábjain kinyilvánítsák. Hiszem, hogy a lapszerkesztőség szívesen közreadja az idevonatkozó közleményeket.*

id. Komlóssy Arthur.

* Nagyon szívesen! A kérdést el kell dönteni; most már ki van ez dobva a tudós világ elé; csálhatatlanságot sem én, sem tisztelt barátom Komlóssy Arthur nem követel magának, nem követelnek azok a tudósok sem, kik velünk egyértelemben e festményben tényleg a legelső és legnagyobb tiszántuli kálvinista püspök Mélius képmását sejtik. Ez ügyben hát minden észrevételnek örömmel helyt adok.
Szerk.

Nyílt levél a szerkesztőhöz.

Nagytiszteletű szerkesztő ur!

Kedves Barátom!

Hogy is csak?! ... No igen, olyanformán érzem most magam, midőn a tollat fölvéve a sorokat szántogatni kezdem, mint a Krbesek Jánó vándorlegény. Krbesek Jánót vándorlása közben megszánta a Slavacsek Dánó és fölvette szekereére. Mentek-mendegéltek s a Krbesek Jánó céljához ért, és nagy szíves hálalkodások közepette bucsút vett Slavacsek Dánótól. Igen ám, csak-hogy míg a Slavacsek Dánó szekeren utazott kegyetlenül megdézsmálta jólelkű fuvarosának az éléstarisznyáját. Slavacsek Dánó ezt nem vette észre. hát békón tova engedé a Krbesek Jánót.

Ám Jánót furdalta a lelkiösmerete: „mégis csak hálátlan vagy te Jánó! Nem elég volt, hogy a Dánó megszekerezettett, te még az elemőzsiáját is megdézsmáltad. Ez nem szép dolog Jánó! — pirongatta magát Krbesek — „hanem már megtörtént, hát megvan” nyugtatá egyszersmind háborgó lelkiismeretét.

No kedves barátom, szerkesztő uram, ilyen formán érzem én most magam te veled szemben.

Te ugyanis szíves voltál az én beköszönő beszédemet becses lapod olvasóinak bemutatni. Én ezért csak köszönettel és hálával tartoznám te néked, a mit ime ezennel és szíves készséggel le is rovok. De lám — s itt lép előtérbe a Krbesek Jánó hálátlansága — a te jószívűségeddel meg nem elégedve, megdézsmálándó a te rakott s mondhatom genialisan berendezett utitáskádát: *megkritizálom a te bemutató soraidat.* Merészességemet s az ennek folytán nyilatkozó hálátlanságomat talán kimentendi előtted a Krbesek Jánóval bizonyos távoli atyafiság révén rokon alap motívum. Krbesek Jánót ingerelte a hálátlanság bűnének elkövetésére a gyomorbeli éhség által fölkellett erős gourmandéria; engemet pedig ingerel az a bizonyos belső instinctus, a mely előtted éppen nem ismeretlen s a mely tudvalevőleg ottan-ottan egy-egy kis szellemi tornára sarkalja az embert ellenállhatlanul.

A tárgy — azt hiszem — megérdemli, hogy porondra szálljunk érette s discussió tárgyává tegyük. Hiszen ígihirdetésünknek egyik sarkalatos kérdésével függ össze.

Távol legyen töllem, hogy az egész kérdésnek kimerítő boncolgatásával fárasztalak úgy téged, mint becses lapod olvasóit. Céлом röviden megmondva — csak annak a vizsgalása, hogy: *a Szentháromság titkának mélységibe akarván tekinteni, vajjon merithetünk-e lámpánkba az ó-testamentom olajos korsajából vagy nem?*

Mert te, kedves barátom, azt mondtad szíves bemutatódban, hogy: „A Szentháromság titkának mélységeibe nem az ó, hanem az új testamentom napjának a sugarai világítanak be.” Remélem megengedsz nekem ez állításoddal szemben egy kis ártatlan gyanúsítást; azt nevezetesen, hogy te itten dogma tanári mivoltodat szerényen háttérbe állítva, a homilétika tanárainak akartál egy csöppecskét udvarolni. (Óh nem azért, hogy ezzel például — többek közt — a mi közösen szeretett és tisztelt barátunk Csiky Lajos felőled való jóvéleményét egyszer s mindenkorra biztosítsd magadnak, mert hát több mint bizonyos, hogy az biztosítva van; hanem mert kiválóan jólesett általában udvariaskodnod velök szemben.) Erre a gyanúsításra az vetemít engemet, mert hiszen mindjárt aztán azt is mondod, hogy: „... a beszédben egy kis textusba való erőszakos

bemagyarázás konstatálható.* Ezzel a kritikai megjegyzéssel pedig rendszerint azok részéről találkozunk, akik egyik vagy másik egyházi beszédünk bírálása alkalmával a homiletika szabályain kívül alig-alig alkalmaznak egyéb mértéket. Ez az exlusivitas pedig *nem föltétlenül* jogosult. Nem, mert — a mint te is, a ki annyi időn át forgolódta a gyakorlati igehirdetés mezején, jól tudod — a homiletikai szabályok kizárólagos betartása mellett alig-alig irhatnánk például új évi, konfirmációi, reformáció ünnepi, általában *különösebb* alkalmi beszédeket, nem is szólva arról, hogy különböző életviszonyokhoz alkalmazott temetési beszédeket (predikációkat) irhassunk.

Mert mit kívánnak a rigorozus homileták? Nemde azt, hogy: a bibliai szövegből mint gyökérből sarjadzék ki az egyházi beszéd? Igen ám, de minden örök ifjúsága mellett is a textus 2-3 ezer éves gyökér s minden mai esetre minden mai alkalomra oly plántát növeszteni ki belőle, hogy közöttte és a törzs között a lehető legtermészetesebb, teljesen elmosódó, egyáltalán még mikroskopiumpal sem észlelhető átmenet legyen, emberileg absolute lehetetlen kívánalom. Ily kívánalom mellett soha meg nem írja például Szilády V. Móz. XXXII. 40. alapján remek husvétii beszédét, Kenessey Béla nem beszélhet vala — ha jól emlékszem — Ézsaiástól kölcsönzött igék alapján b. e. Szász Domokos püspök ravatala fölött s viszont — hogy egyebekről hallgassak — te nem tartod meg 1900-iki reformációünnepi gyönyörű beszédet a jelenések könyvéből vett textus alapján.

Amiből végképpen bizonyos, hogy alkalmi beszédeink alapjaul a legtöbbször kénytelenek vagyunk olyan textust választani, a mely a miénktől roppantul elüto időben és környülállások között szülemlett meg s nagyon jó ha eszmei összefüggésbe hozhatjuk a mi tárgyalandó eszménkkal vagy alkalmunkkal, teljes szervi egybeolvastásról, genetikus kombinációról egyáltalán szó sem lehetvén.

De nem megyek tovább ez irányban. Te bizonyára értesz engemet; a gyakorlati igehirdető nem egyszer kényes helyzetet jól ismered; jól tudod azt, hogy a merőben chablonos nem akar lenni, akkor kénytelen-kelletlen tágitania kell — természetesen az ellentétet nem szülő határig — a homiletika által szorosra fogott tablákön.

Dehát a fő tárgy, a fő kérdés?! Persze te már azt sürgeted. Nos térjünk át arra.

Te énnekem arra a kérdésre nyújtottál alkalmat: *a Szentháromság titkának mélységeibe akarván tekinteni, vajjon merithetünk-e lámpánkba az ó testamentom olajos korsójából, vagy nem?*

Igen mert te azt mondád: „A Szentháromság titkának mélységeibe nem az ó, hanem az új testamentom napjának a sugarai világítanak be“. Ime te ezzel egyáltalán megtagadni látszol azt, hogy az ó testamentom nyújthatna világot a Szentháromság titkának mélységeibe. S ez engem megdöbentett. Nem akarván semmiképp egyebet föl tételezni, úgy született meg fentebb jelzett gyanusításom.

Mert hát — megengeded nyíltságomat — éppen dogmatikustól nem vártam volna, hogy ily demarcationalis vonalat húzzon az ó és új testamentom közzé. Nos igenis, ez a bifurkálás igehirdetés szempontjából nekem nem tetszik, én ezt éppen szent könyvünk egységének integritása érdekében nem fogadom el. Hiszen akkor a mi bibliánk nem *egy* — hanem *kétséges corpus*; szakasztott olyan mint egy lazán összefüggő mondjuk min-

den blashemia nélkül — mintegy két kötetes regény. Ez az a mit én nem tudok elhinni, sőt határozottan visszautasítandó véleménynek tartok. Ha elfogadnánk ezt a bifurkációt, akkor azt kellene hinnünk és tartanunk, hogy az ó testamentom egy bevégzett, normalis egész. Ám ezt tarthatja a héber semita, de mi nem. Mert igaz ugyan, hogy az ó testamentom a zsidó nép nemzeti és vallásitörténetének az okmányait foglalja magában; de az egységes emberi nemzet üdv és váltásitörténetére nézve meg alap okmánytárház; megszakadás közöttte és az új testamentom között nincs csak időleges; a continuitás közöttte és az új testamentom között teljes félreismerhetlen, ugyanaz a lélek, ugyanaz az üdv teremtő szellem munkás amott mint itt, csak-hogy amott a lassu éredés különböző fejlődési fokozatain, míg itt már az „idők teljességének“ érett gyümölcsök hullató fájában; mert mint Hagenbach mondja: „das N. T. in seiner monotheistischen Grundanschauung auf dem A. T. ruht, und die Oekonomie (Heilsordnung) desselben in dem alten Bunde vorbereitet ist.“

És ha nékem erre valaki azt mondandja, hogy, „no igen e szerint az új testamentom csak monotheisticus alap nézetére nézve nyugszik az ó szövetségen“ hát én arra azt felelem, hogy: „igenis; de az is áll, hogy a mi monotheismusunk a miszterium sacrosanctae trinitatisban csucosodik ki és hogy az új szövetségi korszak váltásai, üdvösségi rendje, oekonomiája előkészítve van az ó testamentomban éppen a Szentháromság egy Isten kegyelmi akarata folytán“.

És én megvallom, kissé különösnek tartom azt, hogy míg az örökké való teremtő Istenben ugyanazt a Jehovát tiszteljük és imádjuk, a kinek „Légyen“ szavára lettek Mózes szerint mindenek; és míg hirdetjük János evangéliomával, hogy: „kezdetben vala amaz Ige, és az az Ige vala az Istennél, és az az Ige Isten vala. Mindenek ez által teremtettek, és ő nála nélkül semmi nem teremtett valami teremtett“ (Ján. I. 1-3); s míg hiszszük és hirdetjük Mózesrel, hogy a chaoszt, amaz „Ös zavart“ követő időkben „az Isten lelke lebeg vala a vizek fölött“ (I. Móz. 1-2) s Pál apostol meg is erősíti II. kor. IV. 6 ban, hogy: „az Isten, a ki parancsolta, hogy a sötétségből világosság legyen, ugyan ő az a ki fénylett a mi szívünkben, hogy a Jézus Krisztus orcáján való Isten dicsősége esmeretének világosságát közlenénk egyebekkel is“ ugyanakkor másfelől meg azt hirdessük, hogy: „a Szentháromság titkának mélységeibe nem az ó, hanem az új testamentom napjának a sugarai világítanak be“.

Igaz, kedves barátom, te nem állítod mereven, hogy *csak* az új testamentom napjának sugarai világítanak be, a mit igazol mindjárt ez a következő mondatod: „Jobb lett volna tehát textust az evangéliomokból keresni“. De úgy a mint az előbbeni mondatod hangzik, magába véve teljesen azt a benyomást szüli mégis, mintha a Szentháromság titkának mélységeibe akarván tekinteni, az ó testamentomhoz egyáltalán nem fordulhatnánk értelemnek és világosságnak olajáért. Nem csak hogy nem *fordulhatunk*, de nem is kell, nem is szükséges, nem is szabad. Ez az a mit én nem irhatok alá, nem pedig éppen akkor, a midőn az üdv-történet oekonomiájának a föltárásáról van szó.

Mert hiszen egyebkor sem helyeslem, hogy igehirdetésünk alkalmával vagy az ó testamentomot, vagy az

* Encyclopedie und Methologie der Theol. Wissenschaften. Neunte verbesserte Auflage. S. 122.

uj szövetséget mellőzzük,* de kiváltképpen akkor, midőn alkalmilag a Szentháromság egy örök Istenről kívánunk lélekszerinti vallást tenni s ebben a mai hitetlenségben hivalgó világban a közfigyelmet specialiter erre a cardinalis üdv igazságra fölhívni, nélkülözhetetlennek tartom, hogy úgy szólván az egész üdvtörténet tömör, de összefüggő feltüntethetése végett a teljes biblia sacra táruljon föl a gyülekezet előtt. Ezt pedig — engedj meg kedves barátom — én inkább elérhetőnek tartom akkor, ha az ő testamentomból merítem textusomat, mint az újból. Annál inkább, mert annak az üdvtörténeti elévülhetlen igazságnak, hogy van egy öröktől fogva való s mindörökké *megtartó* Istene az emberiségnek, első helyen álló okmánytára mégis csak az ő testamentom. S midőn tovább menve a keresztyén hitigazság másik kardinális tételét fejtegetve a *megszabadító* Istent óhajtom szemléltetni, lelkében hallgatóimnak mintegy élővé tenni, egész természetesnek találom, ha az Atyától küldöttet annak a J hováának szavaival vezetem hallgatóim elé, ki őt a maga személyében az idők teljességében elküldé. Ha egységesen akartam fölépíteni, construálni egyházi beszédemet, sokkal inkább tehettem ezt az ő, mint az új testamentom alapján.

Mert hiszen maga az új testamentom tudvalevőleg az ő testamentomi ősforrásból táplálkozik, mint a hogy a Fiu is az Atyától vett mindeneket és nem önmagától. Állítom azért, hogy tudatosan és a mint erről ismételt átolvasás után te is meggyőződhetel, minden nehézkesebb átmenet nélkül szólottam vitatott textusom alapján a *megszabadító* Istenről; szólhattam is, mert osztom Häwernick következő állítását: „Mann kann mit Recht Sagen, Christus ist der Mittelpunkt des A. T. als die persöhnliche, concrete Gerechtigkeit und Liebe erscheinend auf Erben. Aber dabei darf der Unterschied nicht übersehen werden; Christus ist in A. T. nicht der Unmittelbare, sondern vermittelt in einzelnen Symbolen, Thaten, Worten. Ebensowenig läst sich andererseits das A. T. verstehen ohne Christus. Es wird dadurch beraubt seines eigentlichen Höhepunktes; es ist ein Leib ohne Haupt, es cerfällt in sich und vernichtet sich selbst.“ (Vorlesungen über Theol. des A. T. S. 18.) S éppen azért is bátorkodtam ezt a textust (noha elismerem: nem mindeunapi; de hiszen éppen azt akartam kerülni) azért bátorkodtam azt fölvenni, mert maga az Ur Jézus is alkalmazta ezt önmagára. Máté XXI. 5. szerint ugyanis éppen Ézsaiásnak ez a része, a mit én egészen kiaknáztam ám, az új szövetség vonatkozó passusaival együtt, lebegett szemeim előtt, midőn tanítványainaka virágvasárnapi fényes bevonulás előkészítésére utasításul adja: „Mondjátok meg a Sion leányának: Imé a te királyod jő néked aláztatosan stb.“ Máté XI. 28. szerint is innen idéz maga az Ur Jézus: „Jöjjetek én hozzám mindnyájan a kik megfáradtatok és megterhelttetek és én megnyugasztlak titeket.“ A tanítvány csak a Mestert követte hát, midőn a Szentháromság egy örök Isten titkának mélységeibe tekintésénél gyarló mécsébe az ő testamentom olajából merített.

Különbem — ismétlem, nem csupán Ézsaiás XL. 9. verse van fölhasználva; ez csak a magv, a velő; a hus, a vér, az izom, e körül rakodik le, hogy élő szerves egység kerüljön ki aztán belőle. És ha az ő testamentomra nézve egészbenvéve áll az, a mit Herder

* Egyik neves practica theologia tanárról tudom, hogy még arra is törekedett szoktatni tanítványait, hogy ha igehi detni katedrába állanak, mindig az egész szent írást föl vigyék, ezzel is dokumentálód, hogy nem partialis szent írást hirdetnek. Külsőség. de okadatolt.
F. V. L.

Briefe an Theophron (Werke cur Rel. u. Theol. X. S. 222 f.) mond, hogy: „Wahrlich, es ist ein feiner Faden, der die Bibel Alten und Neuen Testaments insonderheit an den Stellen durchgeht, indenen sich Bild und That, Geschichte und Poesie mischet. Grobe Hände können in selten verfolgen, noch weniger entwickeln, ohne ihn zu cerreisen und zu verwirren, ohne entweder der Poesie oder der Geschichte wehe zu thun, die sich in ihm zu einem Gancen spinnen“ áll ez Ézsaiás XL. részére is frappansul, s talán hogy nem durva kezekkel bántam el a finom fonállal, azt kedves barátom be fogod látni. Egyebet nem tettem, minthogy a „feiner Faden“ a finom fonal nyomán átvezettem hallgatóimat a *megtartó Isten* orcája elől a *megszabadító Isten* színe elé, s bemutattam nekik, mint egyedüli Megváltójukat, Szabadítójukat minden földi szennytől, mely kárhozatba dönt. S innen mi nehézség lehetett aztán a *megszentelő Isten* lelkére mutatnom, holott azt a Fiu ígérte elküldeni s az is küldte el, az Atya nevében, ugyanaz a Fiu, kit Luk. III. 4. 5. 6. szerint úgy tűntet föl az evangéliom s éppen Ézsaiás XL. része alapján, mint a ki által „minden test meglátja az Isten szabadítását.“

Hiszen a *megszentelő Isten* ugyanaz, a ki textusomban örömmel hirdetteti népének a megtartatást, a szabadítást, ugyanaz, a kiről az van mondva Ézsaiás XL. 29. versében, hogy: „erőt ad a megfáradottnak, és az erőtlén erejét megsokasítja.“ Ugyanezt cselekszi a *megszentelő Isten*, mert hiszen „erőnek és szeretetnek és józan elmének Lelke.“ (II. Tim. I. 7.)

Ha tehát én merészelttem még a *megszentelő* Istenről s így általában a Szentháromság egy örök Istenről beszélni textusom alapján, kétségkívül az bátortott arra, mert tudtam, hogy éppen e cardinalis hitigazságnak gyakorlati fejtegetése, építve hirdetése úgy fog állandóbb nyomokat hagyni, ha nem szoritkozom az emberiség történetének egy bizonyos fázisára csupán t. i. a keresztyén korszakra kizárólag; hanem azt a végtelenül dicső epochát, mely a Szentháromság egy örök Isten műve gyanánt kezdettől fogva szövődik, tömören hallgatóim lelki szemei elé állítom. Hogy ezt tehessem, szükségesképpen az ő testamentomhoz kellett folyamodnom. Hiszen különben is az a mi kálvini egyházunk egyetemes kulforrásához kánonához épp úgy hozzátartozik, mint az új szövetség sőt a kettő eszme és üdvtörténeti egybekötésénél fogva egy; nem is lehet különválasztanunk szerintem, ha csak levegőbe nem akarjuk függeszteni az egész evangéliomi dicső alkotást. Mert a mint Hagenbach idézett műve 128. lapján igen szépen mondja! „nem szabad el nem ismernünk, hogy a kánon nem valami esetékes, hanem külső szükségképpeniség által okozott produktuma az egyháznak s hogy egész tapasztalati alkata egy nagy eszmén alapul, úgy hogy kezdet és vég, mint egy lánc legvégső gyűrűi, egymásba fogóznak, a mennyiben a genesis minden dolgok kezdetével kezdődik s az apocalypsis a világ végével végződik. Ezt az alkatot szabad, művészi szellemben kell megítélnünk, nem pedig pedans logica szerint. Ez áll a próféták és levelek (nem idő rendi de alaki) rendezetere s egyik könyvnek a másikba való átmenetele látszólagosan szembetűnő voltára vonatkozólag is.“

Annálfogva kedves barátom engedj meg, ha kimondom, hogy — szerintem legalább — a Szentháromság titkának mélységeibe akarván tekinteni, meríthetünk az ő testamentom olajából is; sőt ha teljeseek akarunk lenni; merítenünk i kell. (Jöel próf.)

De engedj meg azért is, hogy oly hálátlannak mutatkozom veled szemben, mint a fent tisztelt János Dánóval szemben. Allítom, hogy egyedül a tárgy iránti mély szeretet és érdeklődés vitt reá, hogy ekként megdézmljam a te gazdag élestaradat, fölesapván igénytelen gyakorlati lelkipásztor létemre boncolva kritizáló dogmatikusnak.

Hálátlanságom érzete bizony furdal egy kissé. De már — vigasztalom magamat Jánóval — már megtörtént. Akkor furdalna csak még egyszer, ha te nagyon is tragikusan fognád föl hálátlanságomat. De nem, te megfogod adni nekem az abszolutiót, annál inkább, mert hát becses lapodban e nemű tárgy körül mostanában nem esett szó. Pedig talán olykor-olykor nem árt e félet is szóvátenni. Ebben a tudatban kéri és várja az abszolutiót.*

Nagy-Rábé, 1901. dec. 3.

Szerető barátod :
F. Varga Lajos.

TANÜGY.

Néhány szó a tanítói szakvizsgálat kérdéséhez.

Margitai József esáktornyai állami tanítóképezdei igazgató ur folyó év szept. havában megjelent Néptanítók lapjának 38. számában „Tanítói szakvizsgálat” címen azon szomorú tapasztalatának ad kifejezést, hogy az újabb generáció tanítói fiatalon, nem elég éretten kerülnek ki a képzőből, ennek következtése aztán az, hogy egyik botlás után a másikat követik el. Felhívja a tanítói köröket, valamint a szaklapokat, hogy Ausztria és Horvátország példáját követve, követeljenek külön szakvizsgálatot hogy oklevelet a rendes tanfolyam elvégzése után csak 2 év multával lehessen szerezni.

Két hó lefolyása alatt sok szó esett e kérdésről, de az e tárgyban folytatott eszmecsere, mindeddig dülöre nem vezetett. Mint a tanügy egyik szerény munkása azon hitben, hogy e fontos ügy tisztázásához én is hozzá járulhatok, bátor vagyok a nagytiszteletű szerkesztő ur engedelmével prot. egyházi lapban észrevételeimet a következőkben megtenni :

Margitai urnak teljesen igaza van abban, hogy ha a tanügy terén közbotrányt keltő tünetek mutatkoznak annak orvoslását kell keresnünk. Hogy helylyel közel baj van, azt el nem titkolhatjuk. Azonban e baj még sem oly általános, hogy az egy újabb szakvizsgálat elrendelését tenné szükségessé. De különben is a tanképesítés még magában véve erkölcsben nem nemesít, hogy pedig egy ifju magát teljesen kiforrja két év kevé. A M. ur által tervezett tanképesítés nem új keletű. Boldog emlékü Báró Eötvös József volt vallás és közoktatásügyi miniszter ur már 1868-ban úgy szervezte azt de miután nem vált be idők folytán elmaradt

Hogy tanítóink fiatalon kerülnek ki a képzőből tény, de úgy volt az régebben is és még is volt rend. Négy — 500 forintért nem is lehet az másként — különben képzőink kiürülnek vagy kevesebb lesz a képesített tanítók száma, így kell annak lenni ezután is. Sajnálattal kell elismernünk, hogy e feltűnő jelen-

* Az én jó barátomnak tartoztam azzal, hogy e cikkét változatlanul kiadjam. Magamnak, az érdeklődőknek de legfőképpen az igazságnak meg tartozom azzal, hogy választ irjak rá. Meg is teszem, mihelyt a szemem a hosszabb irást megengedi. Addig pedig egy kis türelmet kérek.

Szerk.

ség nem annyira a felekezet, mint inkább az állami iskolánál nyilvánul legjobban, hol a felügyelet nem közvetlen, hanem közvetett uton gyakoroltatik.

A szenvedélyek ezer különböző formában való megnyilatkozása után is én szolgálai állapotot nem kívánok de annak elérésére törekedném, hogy bennünk senki meg ne botránkozzék. E végből kimondanám, hogy a kezdet első évtizedében állami iskolánál ifju tanító önállólag ne alkalmaztassék. A legtöbb galibát az ifju saját énjének tulbecsülésében követi el. A jótanítósság kellékéhez tartozik kezdetben alkalmat és és módot szolgáltatni az ifju embernek annak megismerésére, hogy a képzőben szerzett ismeret még magában véve nem tudomány, tudományyá az ismeret csak akkor válik, ha idők folytán annak gyakorlati értékét tudunk szerezni.

A kitűnő iskola elveszti nevelői hatását ott, hol az erkölcs megromlik. A szenvedélyek tulcsapongásainak következménye aztán az is, hogy a kitűnő iskola mellett a nagytömeg nem ritkán tévtanoknak hódol. Nem célom a kartársak hitelét lejjebb szállítani, de a felvetett kérdés után jól felfogott érdekünk, hitelünk kívánja, hogy irtsuk a gyomot, módot és alkalmat senki-nek ne szolgáltatassunk arra, hogy akár tudatlanságból, akár hazafiasság köpenyege alatt a közbéke és szeretet melegágyában konkolyt közülünk csak egy is hintsen.

Ne igérjük többet sem egy, sem más tekintetben mint a mennyit beválthatunk, ne áruljunk többet mint a mennyit jóhitellel eladhatunk, így kívánja ez a reális élet.

Széttagolt társadalmi életünkben úgy az egyház mint az állam szolgálai egy célra törekszünk; saját jó példa adásunk által kell az egymástól eltávolodott sziveket közelebb hozni, keressük a mi nemesít, kerüljük a mi mételtyez. Szemem előtt láttam a mult század sok jeles tanítóit elhunyni — ismertem erényeiket, mellettem egy újabb generáció növekedett föl — ismerem törekvéseiket, ez indított a felvetett kérdésekhez hogy hozzá szóljak. Hogy mit tettek, mire voltak képesek a tanügy egykori jámbor apostolai ezelőtt csak 20-25 évvel ma már látjuk, örököltünk utánok példás rendet, neveltek a hazának életsorsával megelégedett békés polgárokat, ezen szent örökséget tovább fejleszteni, ápolni maradt korunk ifju tanítóinak szent kötelessége. Az 1901. évvel egy új korszaka nyílt állami életünk kulturális fejlődésének, a midőn leszámoltunk a multtal, számolnunk kell a jövővel is. Népoktatásunk egyik főcélja a törvény keilő tisztelete mellett a fennálló társadalmi rendet fenntartani és azt megszilárdítani, ennél fogva népoktatásunkat nem lehet többé az irás olvasás és számolás gépies elsajátítására zsugorítani bennünk; mint élő minta képben a morális gondolkozásnak, tetteinkben a vallásos hittel párosult jellemzilárdságnak kell, hogy ki domborodjék, ez által szerezhethünk hivatalunknak, tekintélyt, önmagunknak közbecsülést.

Nem kétlem, hogy csak egy tanító is legyen közöttünk ki ne ismerné Isten, a haza és önmaga iránt való kötelességét, de mindaddig mig az előre való törekvés a közbéke, a társadalmi rend megromlására irányul, mi tanítók vagyunk és leszünk a fennálló társadalmirend legnagyobb ellenségei.

Azt hiszem senki rosz néven nem veszi tőlem a midőn a jelen alkalommal a közvélemény hü tolmácsa kívántam lenni, de nem is lehet, az eszmék tisztázásának izzó kohójában született meg hazánk önállósága és függetlensége, ennek jegyében kell nemzeti iskolánknak is ujjászületni.

Népoktatásunk fejlődésünknek fénykorában sok

szép elismeréssel halljuk méltatni az iskolai nevelés hasznos és szükséges voltát és méltán, mert az emberi élet első szakában nyert helyes ismeretek fokozatos fejlesztése által emelkedik a vallásos hitélet, virágzik a közbeke, növekszik az önzetlen hazaszeretet. Ez erényeket ápolni nevelni, legyen legfőbb törekvésünk, akkor nem lesz szükségünk egy újabb tanképesítésre, mert igaz az, hogy minden nép és nemzet szellemi érettsége, erkölcsi tisztasága, önzetlen hazafisága a tanító reális életében, műveltségében tükröződik vissza.*

Borsó István.
patóházi áll. tanító.

KÖZÉLETÜNK.

A fugyi-i telepítés, földfelosztás elnöksége.

A fugyi-i telepítés, földfelosztás ügyében, a telepítés előkészítése s rendezésére a nagyméltóságú földművelésminiszterium intézkedése folytán az „1898. XXIII. t.-c. alapján alakult „Országos Központi Hitelszövetkezet“ következő levelben rendelte el a telepítési ügy előkészítését, a 25% biztosítéki összeg összegyűjtését: (Másként: I. 26250/1901. Mult október hó 27. 856/1901. szám alatt kelt becses levelére értesítjük a T. Igazgatóságot, hogy a T. Igazgatóságnak azon szándékát, miszerint a hitelszövetkezet Vaszkó Tamás, Andó Pál és társai fugyi-i birtokának *telepítés céljából apróbb részletekben*, a már meghatározott vételárban leendő eladását anyagi felelősség kizárása mellett *közvetíti* és a telepesek által a vételár fedezésére felveendő kölcsön törlesztési részleteit felelősség nélkül beszédi, illetőleg az e célra fizetendő összegeket a telepesek részéről és nevében a hitelező részére befizeli vagy beküldi, figyelemmel arra, hogy ezek teljesítéséért a szövetkezet a telepesek részéről eleve, bizonyos haszonban vagy jövedelemben részesül, s ezen haszon vagy jövedelem már a vétel megkötésekor biztosítatik a szövetkezet részére, ezennel *jóváhagyólag tudomásul vesszük. E tárgyban a további teendőkre vonatkozólag a vételár 25%-ának Intézetünknel (Budapest, VIII. ker. Baross-u. 13.) történt elhelyezése után fogunk intézkedni és értesíteni a T. Igazgatóságot a további lépésekről.* Tisztelettel az 1898. XXIII. t. c. alapján alakult Országos Központi Hitelszövetkezet (P. H.) Seidl.*

T. uram!

A mennyiben jelentkezéséhez képest a jegyzett földterületet megakarná tartani, felhivom sajátérdekében Önt, hogy minden jegyzett 10 catastrális hold föld után 1000 korona biztosítéki összeget *tudtommal* Budapesten letétbe helyezni legkésőbb 3 hó alatt el ne mulassza.

A letétbe helyezett 4 1/2% kamatozó biztosítéki összeg, mely folyó számlán fog kezeltetni, egyáltalában nem kötelezi önt a birtok vásárlására, csak előnyt nyújt a településnél.

500 catastrális hold terület fog 50 parcellára (állami mérnök útján díjtalan) szakszerűen beosztatni. 180 településre jelentkező közül 15 helybeli, így 35 család letelepítéséről lehet szó. A mennyiben 3 hó alatt a készpénzt letétbe helyezni nem tudná, elfogadok hasonló értékű tehermentes ingatlan kimutatását is; mit település esetén telekkönyvileg biztosítékul lekötünk.

* Cikkirót szívesen látom tanügyi rovatunk munkásai sorában.

Mihelyt a biztosítéki összeg együtt lesz: az állami mérnök azonnal megkezdi a birtoktest szakszerű felparcellázását; a települő mint feles azonnal, — illetőleg tavasszal, — mint tényleges tulajdonos 1902. őszen veheti használatba jegyzett birtokát.

A települők egymásért nem lesznek felelősök, nem lesznek kezesek. Eppen ez a körülmény nehezítette meg eddigé is a telepítés megvalósítását. A nagyméltóságú m. kir. földművelésügyi miniszter a trónbeszédben Felséges Urunk, koronás Királyunk ajakáról elhangzott telepítésre, szakszerű földfelosztásra vonatkozó kegyelmes kijelentése értelmében törvényjavaslatot nyújt be az országgyűléshez az ily telepítéshez általánosságban valók, rövidebb idő alatt keresztülmenő megvalósítására.

Isten segítségével a kezdet nehézségein a fugyi-i telepítést illetőleg tul vagyunk, a jelentkezőkön mulik, mennyiben segítse a Kormány az ily településeket.

Szíves értesítést becses elhatározásáról 8 nap alatt kérem annyival is inkább, mert válasz hiányában más telepest szólnok fel véleménynyilvánításra.

Települése esetén a részleteket személyesen közlöm önnel a törlesztési részleteket, házhelyek megváltását stb. illetőleg, előre is biztosíthatom oly előnyökről, melyek ajánlják a települést, biztosítják tisztességes munkája után boldogulását, családja, gyermekei jövőjét. A település 6 évig adómentes, első évben nem kell törleszteni stb. stb. a helybeli szövetkezet nyomásztó körülményei közt, olesó kölcsönt nyújt.

Fugyi, 1901. december.

Tisztelettel

Borsos István

ev. ref. lelkész, a településre megvásárolt föld felügyelője, telepítési elnök.

IRODALOM.

Krisztus minden mindenekben. Alkalmi és közönséges egyházi beszédek. III-ik kötet. Irta: Mindszenti Imre sajó-kazai ev. ref. lelkész. Ára; 3 korona.

Nem akarom ismételni azokat a panaszokat, melyeket számtalanszor elmondtak már egyes lelkészek predikációs könyvek bírálata alkalmával, hogy t. i. a theologia egyéb ága mily szegény; tudós papjaink fogyasztó közönség hiányában nem tehetik közkincsé a nálók letett talentumokat, mert megeshetnék, hogy nagyértékű munkájok a könyvtárak polcán marad, s ők a fáradság mellett, még rá is fizetnek. Mikor azonban egy újabb predikációs könyv megjelenik, mindig tündököm a kérdés fölött, hogy egy jó írónk mért nem próbálkozik kiadni egy jó *kátémagyarázatot*, melyre bizonyára volna annyi szükség, mint egy újabb predikációs könyvre, s én hiszem, hogy lenne is kelendőse; hiszen hogy sokan megvennék nem azért hogy *betanulják*, hanem hogy tanuljanak belőle.

Mindszenti kartársam is megmaradt a predikáció kiadása mellett. Bizonyára az eddigi kedvező fogadtatás bátorította arra, hogy 6 év alatt immár a harmadik kötetet jelenjen meg a könyvpiacra.

Műveinek csak első kötete van birtokomba, de biz' arra nem volt még időm, hogy csak egyet is átnézhettem volna belőle s így e kötetet nem hasonlíthatom össze az előzőkkel. Erről magáról szólva, mi ö-

ségileg, beltartalmilag, a legjobb predikációs könyvek közé sorozom. Szavaiból mindenütt erős hit sugárzik; szónoki tehetsége nem egy helyen egész magával ragad, fellelkesít bennünket. Irálya könnyű, folyékony. Nagy bibliai ismerete mindenütt meglátszik. Idézetei pompásan vannak alkalmazva. Látszik, hogy szerző teljes lelekkel, teljes hittel hirdeti az Isten igéjét és mindeneket meg akar nyerni annak a Krisztusnak, aki minden mindenekben. E beszédek, ha szószeke akarja vinni valaki, hatást fog elérni velök. Szeretem e munkában azon igyekezetét is, hogy a protestáns érületet erősen ébreszgeti nem egy helyen és bátran szól azon ellenünk küzdő sötét hatalomról, mely a középkor századain át lenyűgözte az emberi szellemet, megnyirbálta a gondolatnak szárnyait, s a mely sötét hatalom áll ma is. „Van pénze, hatalma, ragyogása és ellenünk van *mindene*, ellenünk dolgozik *mindenütt*“.

Reformatio emlék-ünnepén beszél hallgatóihoz egy nagyon magvas, nagyon jó beszédben s nem kerüli el figyelmét, hogy közel a pápisták ünnepe, melynek rossz szokása kezd hiveink közt is divatozni. Megragadja az alkalmat és erősen ostromozza azokat kik hivalkodnak s protestáns elvünk ellen cselekesznek mikor 2—3 krajcáros gyertya világgal akarják megmutatni a kegyeletet azok sirja felett kiknek az Ur lett örökké való világosságuk.

Ismétlem teljes előismerésemet e munka felett. Nemcsak használatra, de tanulásra is érdemes. Tartalma változatos. A 32 beszédben kettőt hármát találtam olyat, mely véleményem szerint közepes, a többi mind sokkal jobb a közepesnél.

A magvető (XXI.) igen igen sokszor olvasott, vagy hallott beszéd — igen kevés hatással volt reám. Olvasva az „Evangéliumi elmélkedések“ remek tudós fejtegetését — nem is lehet másképp.

Nagy részletezésbe nem bocsátkozom s így kifogásaim közül is, csak egy párt említek meg. Nem szabad lett volna a XXVI. beszédben levő nyomda hibát elnézni. A második rész jelzése — II. — s egy pársor kimaradt. Csak az a szerencse, hogy tudja az ember a textus folytán, hogy mi volna ott.

Szeret erőteljes kifejezéseket használni, de a XXXII. beszédben túl megy azon a határon, melyet a katedraban meg kell tartanunk. 178. lap: „Ha a gazdagok, a hatalmasok, a vezető emberek erkölestelenek, kicsapongók, *gazemberek*“ stb. hát ez már sok! Ily kifejezést én nem tartok megengedhetőnek katedraban.

Végül még csak arra kérem szerzőt, ne használjon idegen szavakat. Mindszenti, a kinek oly szép, oly folyékony stílusa van, nincs erre szorulva. De még Mindszenti tudja nagyon jól, hogy mi nemzeti nyelvünkön szólunk hiveinkhez és én nem hiszem, hogy a sajkazai gyülekezet kilenc tizedrésze tudná e szavak jelentését: „*tragoedia*, *kompromittálná* magát“ (54. lap) stb. De ha meg értené is, csak hagyjuk mi a latin szavakat a pápistáknak.

E hibákon könnyen lehet segíteni s ezek egyáltalán nem rontják értékét a műnek, miért is ismételtelen ajánlom lelkészársaim pártoló figyelmébe.

Berettyó-Ujfalu, 1901. nov. hó.

Zih Sándor,
ev. ref. lelkész.

A „Vasárnapi Ujság“ december 8-iki száma 71 képpel s a következő tartalommal jelent meg: „Gróf Rádai Gedeon“ (arcképpel). — Költemények: „Tépelődés“; „Tengerparti emlék“; „A pópá predikált“;

„Párkeszéd“. Endrödi Sándortól, — „Öregség“ Lecky Edw. W. után angolból fordította Szász Károly. — Regénytár: „Az új hajtások“. Regény. Irta: Gyarmathy Zsigáné (Goró Lajos rajzaival). — „A jövő világából“. Fantasztikus regény. Irta Selonszkij N., orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső (képekkel) — „Brigita jegyzeteiből“. Elbeszélés. Irta Lux Terka. — „Arany János levelei unokájához“. — „Az új képviselőház tagjai“. II. közlemény (60 arcképpel). — „Szarvas-cserkészetek Máramarosban“ (képekkel). — „József főherceg kisjenői vadászatai.“ Közli Tewrewk István. képpel). — „Mikulás“. (Goró Lajos rajzaival). — Irodalom és művészet. Közintézetek és egyetek, Sakkjáték, Képtalány, Egyveleg stb. rendes heti rovatok. — A Vasárnapi Ujság előfizetési ára negyedévre négy korona, a „Politikai Ujdonságok“-kal és „Világkrónika“-val együtt hat korona. Megrendelhető a Franklin-Társulat kiadóhivatalába (Budapest, IV. ker. Egyetem-utca 4. sz.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes Neplap“ legolcsóbb újság a magyar nép számára, felévre 2 korona 40 fillér.

A magyar irodalomban valóban eseményszámba megy egy olyan vállalat megjelenése, mint a Stampfel-féle „Tudományos zseb-könyvtár“-é. Ezen vállalat kiterjeszkedik a tudomány minden ágára, elsőrangú szakferfiak által irt füzetek, melyek mindegyikén a gondos kéz nyoma látszik, ajánljuk olvasóközönségünk figyelmébe. A tudományos zseb-könyvtárban újabban megjelentek: 94. Világtörténet. III. rész. Irta Cseh Lajos. 95. Analtikai síkmértan. Irta Dr. Lévy Ede. 96—98. Rovarhatározó, Irta Dr. Cserey Adolf. 99. Meteorologia. Irta Dr. Bozóky Endre, 100. A magyar művelődés tört. Irta Dr. Bartha József. Az ár mérsékelt (füzetje 60 fillér), a kiállítás pedig csakis elismerést érdemel és kiállja a versenyt a külföld hasonló vállalataival. A „Tudományos zseb-könyvtár“ eddig megjelent száz számának teljes árjegyzéke ingyen kapható minden könyvkereskedésben, valamint a kiadónál Stampfel Károlynál Pozsonyban.

K Ü L F Ö L D.

Küzdelem a protestánsok és a katolikusok között Németországon.

(Folytatás)

Mennyivel tárgyilagosabb hang uralkodott a német protestánsoknak f. év szeptember 3—6. napján Kaiserslauternben tartott kongresszusán, mint az osnabrückeri katolikus gyűlésen. A gyűlés hatalmas meggyilatkozása volt a protestantizmus zászlója közül összeregett német protestantizmusnak s a vallási szabadság minden barátját meglepéssel töltötte el. A különféle értekezések között már tárgyánál fogva is legérdekesebb volt Ziegler strassburgi tanára, a melynek a címe: Minő következményeket állít a modern élet a lelkész kiképzésénél? Kár, hogy e lap szűk keretében még csak kíváncsian sem közölhetem ezen remek értekezés tartalmát.

A Gustáv Adolf-egyesület gyűlésén, a mely Kölnben f. év október 1—3. napjain tartatott meg, szintén nyugodt, mérsékelt hang uralkodott. De a ki e gyűlésen jelen volt, azt a benyomást szerezte, hogy ez a nyugodtság csak erőltetett volt s csupán Köln tulnyomóan katolikus lakosságára való tekintettel nem voltak a beszédek és előadások harcias jellegűek.

A mit a protestáns kongresszus és a Gusztáv Adolf-

gyűlés elmulasztott, helyrehozta az Evangéliumi szövetség, a melynek gyűlése f. év. okt. 8—11. napjain zajlott le Boronzlóban. Az evangéliumi szövetséget tudvalevőleg Beyschlag alapította néhány társával 1887-ben a prot. érdekek megvédése szempontjából. A katolikusok rendkívül nagy ellenszenvvel viseltetnek ezen energikus egyesület iránt s gyakran intéznek ellene kirohanásokat*. D. Witte a jelen évi gyűlésen „Az ev. szövetség küldelmi feladata és a keresztyén szeretetnek a kötelessége” című értekezésében találóan felmutatta, hogy az ev. szövetség küzdelmet folytat, de nem a keresztyénség ellen, a mint az ellenfél állítja, hanem a „gonosz” ellen. Ha az ev. szövetség mindennek előtt az indifferentismus és a materialismus ellen harcolna, úgy szeretne s kellene is vállvetve haladni a római egyházzal. A római gyűlölet és jezsuitikus rágalmozás a reformáció és a protestantizmussal szemben fájdalom lehetetlenné teszi az együtt működést, sőt egy másik ellenfelet hoz létre. Ez az ellenfél nem a katholicismus, hanem az ultramontanismus a vatikáni kegyességi system. A lelkiismeret lenyűgözésének ezen rendszerét a szónok találó példákkal világította meg.

A gyűlés legérdekesebb része volt. D. Mirbt tanár értekezése a centrum türelmi javaslatáról. Ezen javaslatban az ultramontan centrum a bevett egyházak részére teljes egyenlőséget és szabadságot, az államtól függetlenséget kíván, továbbá mindenféle vallásos rendnek a megtűrését. Hogy mit eredményezne ezen javaslat elfogadása Németországra mindenki előre láthatja. A mit megtanította a német kormányt arra, hogy a római egyháznak nagyon is szoros felügyeletre van szüksége. De meg mily neveléses, hogy éppen a türelmetlenségéről híres centrum áll elő türelmi javaslattal. „Centrum” és „türelem” — a mint a socialdemokrata Vollmár mondá — „első pilanatra is valami meglepő”.

Végül humoros erőteljes zárszóban intette Meyer superintendens (Zvickau) a hallgatóságot az ultramontanismus szellemétől, a melynek győzelme által 1870/71. éveknek oly sok vér árán vásárolt szép eredményei teljesen tönkre mennének.

A legutóbbi hetekben a Spahn féle eset foglalkoztatta nagyon a közvéleményt. E lap már ismertette röviden az esetet. Spahntól nem csak azt vették zokon az ultramontanok, hogy Luthert nagy embernek mondta, hanem hogy a híres apostatával, a volt jezsuita főnökkel Hoensbroech gróffal élénk összeköttetésben volt. A klerikálisoknak rendkívül fáj, hogy a császár minden tiltakozás dacára ilyen katolikus tanárt nevezett ki a strassburgi egyetem egyik történelmi székére. Természetesen lassanként le kell nekik azon reményről mondani, hogy a strassburgi egyetemet teljesen katolizálhassák.

Ilyen képet mutat jelenleg Németországon a protestánsok és a katolikusok közötti viszony. A katholicismust itt is, mint valamely halálos beteget, ideig-óráig izgató szerekkel akarják még egyesek fenntartani s ezen munkájuk közben nem veszik észre, hogy az alkonyodás, az elmulás lassanként beáll.

(Vége.)

Veress István.
ev. ref. lelk. sz.

* Az ev. szövetség céljáról és rendeltetéséről kiváló két munka a következő: Der evangelische Bund und seine Gegner. (Gütersloh, Bertelsmann 2. Auflage 1889.) von D. Warneck; a másik: D. Gottschik: Die Glaubenseinheit der evangelischen gegenüber Rom (Giessen, J. Ricker 1888).

Hollandia és Magyarország.

A leideni egyetemről. — A magyar tanulók névsora 1607—1629.

VI.

A hollandiai egyetemek közül a leideninek van legszebb története. Ez iskola története az évkönyvek lapjait arany betűkkel tölti be, mely az egyetem megalapításától 1575-től kezdve egészen napjainkig a legnagyobb színben tündököl. „Van tehát már Hollandiának egy iskolája, mint a Krisztus egyházának palladiuma; az emberi és isteni tudománynak hirdetője. Ez iskola kapui nyitva vannak mindazok számára, kik szomjuhoznak a tudomány után; itt nem existálhat az álmos, tunya báb hanem az élénk és szorgalmas.” Ezekkel a szavakkal nyitotta meg az első „Rector Magnificus” a leideni egyetemet.

Nincs Európának olyan állama, melynek gyermeke ne tanult volna a leideni egyetemen. 1575—1875-ig több mint 70,000 tanulónak nevét tanáljuk az anyakönyvben feljegyezve. Örömmel sietett ide a tanulói ifjuság, mert, míg egyrésztől menedéket, védelmet nyújtott a város kedves és előzékeny polgársága, addig a világhírű egyetemi tanárok a legegészségesebb szellemi táplálékkal szolgáltak nekik. Semmi sem igazolja ezt jobban, mint 1582-ben Nassau Vilmos I. által a tanárkarhoz intézett latin nyelvű levél, midőn fiát — Mórt — az egyetemre küldte tanulni. A levél bevezető része így hangzik:

Nagyhirű és nagytudomány uraim!

„Küldöm fiamat, Mórt, Leidenbe, mivel ő ott nagy előhaladást tehet a jótudományokban és — ha Istennek tetszik — tudományjal felékesítve térjen vissza hozzám! Habár én megvagyok győződve, hogy Önök mindent megfognak tenni fiam érdekében, még sem mulaszthatom el Önöket levelemben kérni, hogy mindent, a mit Önök megtehetnek, — fiamat a hasznos tudományokban gyarapítani, — kövessenek el stb.

Kérem az Istent nagyhirű és nagytudomány uraim! hogy ő az egész akadémiát áldja meg.

Isten velek. Vlissingen, 1582. jul. 15. Az önök különösen tisztelő barátja: Nassau Vilmos I.**

Van a leideni egyetemi épületben egy szoba: „a nagy gyűlés terem,” a tudományra nézve nincsen fényesebb csarnok mint ez a kerek világ. Évszázadok dicsőségét, szellemi nagyjainak emlékepeit tartja ez magában, kik mindannyian e híres egyetemet szolgálták tudományaikkal. Ők meghaltak, elköltöztek már... de szellemi erejüket hirdetni fogja e föld, míg gyermekei élnek rajta. **Református büszkeségünk legfényesebben ragyogó gyűjteménye e terem tartalma, mely a földkerekség minden kis zugában is hangosan beszél és fog az idők legvégső határáig!**

Ki ne ismerné a világhírű nevet: **Boerhaave**; korának legnagyobb nevű orvosa, kinek nevéhez az orvosi tudományok terén hallatlan emlékek fűződnek. Emlékoszlópa ott áll a város egyik részén, a hálás nép által készítettve, hogy hirdesse e nagy név dicsőségét a kemény ércebe megörökített eszme. Rajta olvashatók eme szerény szavak: **Salutifero Boerhavi genio sacrum.**

Hugo Grotius, Kartesius, (Decart), Salmásius, Skaliger, Ruhnkenius, Wytttenbach stb. Mint theologusokat különösen érdekel: **Arminius és Gómár**; az általok megkezdett theologiai vita 3 éven keresztül tartott. Vegre 1618-ban a hollandiai szabad tartomá-

* L. Steenbeck „Geschiedenis der Leidsche Hooghschool.”

** L. Scholten „Geschiedenis der Leidsche Hooghschool.”

nyok gyűlésén *Dortrechtben* 7 hónapi gyűléskezés után a Gómáristák tanai kárhóztatva lettek, papjai száműzetettek. 1620 ban a Gómáristák egy Remonstratiót nyújtottak be a zsinatnak, innen még maig is a nevek *Remonstransok!*

A természettudósokra és orvosokra a régi időben, de napjainkban is nagyon nevezetes az egyetem. Kitűnően kezelt laboratoriuma és botanikus kertje van az iskolának. Könyvtári gyűjteménye óriási mintegy 4000.000 darab könyvet tartalmaz.

Nem csuda, ha a tanulni vágyó ifjuság özönlött a tudomány e híres csarnokába. Magyar ifjaink sem maradtak el; egészen 1607—1703 ig itt tanultak legnagyobb számmal ifjaink. Azonban ez időponttól csudálatosan megszűnik a buzgalom, napjainkig alig találunk (1730-tól 10 magyar tanulót. A stipendiumokat megszüntették, szegény tanulók nem tudták magokat fentartani. Lassanként fogy számok, utóljára csak Utrechtben látunk 3—4 magyart.

Sajnálom, hogy azokról a szép stipendiumokról, melyeket ezen az egyetemen ifjaink élveztek — kutatásom dacára is — nem tudok semmit írni. Csak sejtjük és gyanítjuk hogy itt is volt és pedig szép magyar stip., azonban mikor szűnt meg? miért szűnt meg? nem lehet tudni. Még az alapító neveit, vagy összeg nagyságát sem tudtam megjelölni.

Két professort kerestem fel (*Müller* archivaris és *Kern*) ez ügyben, hogy adnának némi tájékoztatást: moudhatni semmi feleletet sem kaptam. Annyit mindketten határozottan állítottak, *hogy volt szép stip.*, azonban miért szűnt meg? nem lehet tudni! Az előbbi tanár irattárnok, az említett „Leideni egyetem történetének” áttanulmányozására utasított, ott találnék valamit! Azonban semmi, . . . semmi említés erről! Az irattárban állítása szerint, nincs ismét semmi (!?)!

Stipendium pedig és szép összegű volt . . . bizonyos!

Ez egyetem hallgatói valának:

Henrikus Sass. 1607.

1608—1615. senki.

Franciscus Listius, Jakobus Uppoj, Stephanus Rorsorius Makai, Johannes Szilágyius 1616.

1617—1621. senki.

Michael Corvinus. 1622.

Matheus Csanaky. 1623.

Matheus Kecskeméthy, Benedictus Bakay Kassovius, Valentinius Gönczy, Johannes Borsi, Steph. Bornemissa, Paulus Keresztury 1624.

Sámuel Váradí ex superiora Hungaria Steph. Karolinus ex inferiora Hungaria, Steph. Körössy, Gregorius Salánki, Basilius Jónae, Petrus Dengellády, Joh. Simandinus, Michael Jeney, Paulus Timavius, Gáspár Debrecinus, Petrus Maray, Andreas Szelatinus, Steph. Padóni. 1625.

Johannes Marosi, Steph. Sári, Kecskeméthy, Gáspár Debrecinus, Petrus Kapornaim, Joh. Ványai, Paulus Helmetzy, Steph. Gyarmathy, *Illustrissimus Petrus Bethlen de Ietar*, comes comitatum Hungariensis et Maramarosisensis perpetuus, dominus in Hust et Ilae. *Michael Cornis de Tolwardje*, nobilis Transylvanus ejusdem comitis Aulo Mag. *Johannes Dánielis*, nobilis Transylvanus. *Johannes Betlen* etiam nobilis Transylvanus. *Ladislavus Abaffy* nobilis Hungarus. *Steph. Toelstoki* Hungarus, ejusdem illustris comitis praeceptor, *Gásparus Pornai* ejusdem familiae assecla. Valentinus Daróty, Gregorius Zempléni. Balth. Gyügyen. 1626.

Joh. Kisvárday, Paulus Keresztury, Joh. Taliayi (?)

Greg. te Csécsi. Basilius Rozgoni, Martinus Helmetzi, Michael Komáromi Förián, Ste. h. Tornai, Joh Madarasy. 1627.

Gregorius Szikszay, Johannes Nábrády, 1628.

Petrus Eusenius Damaxa (?) Mich Kecskeméthy, Paulus Medgyesi, Steph. Tornaeus. 1629.

(Folyt. köv.)

Birtha József.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A beteg püspök.** Főtiszt. és Méltóságos *Kiss Áron* püspök ur állapota a lefolyt héten alig változott. Hol könnyebben van, hol rosszabbul. A legutolsó éjszakát pláne nyugtalanul töltötte. Óhajtjuk, hogy egy hét múlva jobb hírrel kopogtathassunk be felőle olvasóinkhoz.

— **Gróf Dégenfeld József főispán lemondása.** Amit a hír napok óta rebesget, ténynye vált. Gróf Dégenfeld József Hajdúvármegyének és Debreczen városának 18 éven át vaskezű s sziklajellemű főispánja állásáról lemondott. Maga a lemondás a beavatottakat éppen nem lepte meg, mert hiszen ezek előtt tudva volt, hogy ő méltósága már évekkel ezelőtt, nevezetesen mindjárt egyházkerületi főgondnokká történt megválasztása után komolyan foglalkozott a főispáni állástól való megválás gondolatával. S hogy ez akkor mégis be nem következett, azt csak annak lehet tulajdonítani, hogy a két állás inkompatibilitása felől benne felmerült aggályokat egyelőre sikerült a legilletékesebb tényezők befolyásának eloszlatnia. Ha hát semmi közbe nem jön, e lemondás felett ma nyugodtan napirendre térhetnénk. Azonban annak, hogy a lemondás most egyszerre aktuálissá lett, olyan háttere van, mely nagyon közelről érint bennünket egyháztagokat s kálvinistákat is. S ez az, a mi jogot ad nekünk arra, hogy az itt Debreczenben széltére tárgyalt kulissza-titkokról a leplet lerántsuk, s lapunk olvasóinak alkalmat szolgáltatassunk arra, hogy a történetek felett egyházpolitikai vagy hazafias szempontból elmélkedjenek.

Tény ugyanis az, hogy ebben a csodálatosan liberális korszakban bizonyos kereszties vitézek szemében rég szálla volt már a legnagyobb magyar református egyházkerület főkurátora, s ennek öntudatos és hazafias tevékenysége. S nem volt éppen nehéz, módot találni arra, hogy ez az acél s erejének tudatával bíró s nemesen büszke puritán jellem érzékenyen érintette, eldobja magától azt a méltóságot, melyet nohá becsülettel töltött be, főkuratori méltóságához viszonyítva, egyénileg mégis csak alárendelt állásnak tekintett. Világosan

látjuk a cselszövény szálaít, melyek egy odiozus fegyelmi ügyből kiindulva, s szántszándékkal s igazságtalanul felekezeti irányba tereltetve, több apró-cseprő keresztes-pók motólláján át, végre egyik-másik katolikus egyháznagy udvarába vezetnek, s érthetővé teszik annak az alatomos klerikális aknamunkának a sikerét, mely Dégenfeld önérzetére spekulálva célját könnyen megvalósíthatta. „Flectere si superos nequeo, Acheronta movebo . . .“

Persze! nekünk politizálni nem szabad s nem is bánjuk, akárha kokhin-kinai kokasokká változnak is a politikai augurok. De hogy a kálvinista főkurátor mint főispán a kálvinista Hajdúvármegyében és éppen Debrecenben klerikális aktióknak esik áldozatul, bocsánat ez már nem pusztán politika a szó megszokott értelmében, hanem olyan felekezeti kérdés, mely nekünk a 13 próbás mamelukoknak is arcunkba kergeti a vért s egész lényünkben felháborodva kérdezzük: igaz tehát!?

Mi a vármegye területén eddigelé katolikus testvéreinkkel hatalmi tulsulyunkat soha nem éreztettük; sőt éppen Debrecenben és vidékén is a pápás Szent-György lovagok szarvait nőni hagytuk; őket nagylelkűleg dédelgettük . . . s ime hova jutottunk! ? Mégis ma a klerikális sajtó azt írja, hogy *Dégenfeld gróf* elbocsátását a minisztertanácsban azzal indokolták, hogy a felekezeti érdekek Debrecenben az utolsó országos képviselő választások alkalmával tulságosan előtérbe nyomultak s ebben főrésze a mi főkurátorunknak volt! Ezeket a szemérmellen vádakot olvasva, eszünkbe jut a farkas és a bárány meséje. Hiszen ha ez így lett volna, bizony nem volna ma Debrecen 3 országgyűlési képviselője közül egy zsidó; egy meg pápista; és csak egyetlenegy kálvinista! S nem esett volna meg pár évvel ezelőtt Debrecenben az a szégyenletes botrány, hogy a városi képviselőtestületből a kálvinista püspök kimaradt, de a róm. katolikus kis prépost ugyanakkor nagy numerussal bejutott.

Igazán szólva: jól megérdemlett lecke ez a mi tanuságunkra; jegyezzük meg s írjuk fel oda a hova rég felirtuk már, hogy bizonyos idők óta alig van Debrecenben hivatal, melyet ne katolikus vallású emberekkel töltenének be.

Gróf Dégenfeld József azonban kálvinista főkurátornak továbbra is megmarad; sőt bizonyos, hogy munkás életét ezután még inkább nekünk szentelendi. Ennyiben tehát még nyereség reánk, hogy teljesen szabad kezet nyert. De van hozzátok egy komoly szavunk szeretett lelkipásztortársaink s széles e hazában szerte élő presbitereink és hitsorsosaink. Eddig sokszor

szétszakgatott bennünket a visszavonást szülő politika s nem egyszer veres és nemzetiszín tollak szerint szavazgattunk s szállottunk egymás ellen táborba. Vajjon nem jött-e még el az idő arra, hogy más jelszavak lobogója alatt tömörüljünk s kikorbácsoljuk közülünk azokat kik a háládatlan politikából elősködve pusztulni hagyják legszentebb jogainkat! ? Gondolkozzatok . . .

— „**Meghívó**“ Amult héten ilyen cím alatt egy körlevél jelent volt meg városunkban, melynek különben később az érdekelt férfiú egyenes óhajára elejtett célja az lett volna, hogy a gyülekezet tüntessen *Gróf Dégenfeld József* mellett. Aláírták azt a meghívót 1. *Kiss Aron* ev. ref. püspök, 2. *Krausz Vilmos* főrabbi, és 3. *Materny Lajos* ev. főesperes. Nekünk pedig úgy tetszik, hogy egy név hiányzik innen. Hol vagy Ádám . . . akarjuk mondani: *Nándor . . . Wolaffka Nándor*! ?

— **Karácsonfa** Ma már még az alföldi parasztyermek is ismeri, de kevesen tudják, hogy pogány eredetű. Hozzánk az eredeti forrásból t. i. a németektől jutott el egészen a legújabb időkben. Amint hogy csakugyan ő german vonatkozása van. Az ő germanoknál ugyanis nagy szerepet játszott *Niörd* a békés földmivelés pártfogója, ki a többek között az embereket a földmivelésre is megtanította; ő osztogatta a jólétet az aratás és szerencsés hajózás alakjában. Ő a leggazdagabb Isten, ki a halandókat kénye-kedve szerént megajándékozhatja kincsekkel. Ennek a *Niördnek* két gyermeke volt u. m. *Freyr* és *Freya*. Freyhoz akkor imádkoztak a germánok, mikor a napok elkezdtek nőni s a világosság kezd tulsulyra vergődni a sötét éjszaka felett, tehát december végén, karácson táján. Ilyenkor magasan lobogó tüzet gyújtottak *Freyrnek* a tiszteletére s némely vidéken e szokás még ma napság sem éült el egészen. E két Isten nevéhez és sajátságaihoz csatlakozik a kivilágított és különféle ajándékokkal felékesített karácsonfa.

— **Mélius Péter arcképe.** Lapunk mai számához egy rendkívül érdekes mellékletet csatolunk *Mélius Péter* „Magyar Predikációi“-nak azon címlapja ez, melyet *Beóthy Zsolt* közölt irodalomtörténetében s a melyre *többönk meggyőződése szerint* a metsző odalopta felül a könyvirójának a nagy kálvinista püspöknek az arcképét is. Ha ez a mi meggyőződésünk valóra válik, akkor egy nehézség a régen vajudó szoboremelés utjából szerencsésen el van hártva. A felfedező, mint már egyszer jeleztük, Debrecen városa főjegyzője és polgármester helyettese *Komlóssy Arthur* tisztelt barátunk, ki hogy lapunk olvasói a képben annál inkább gyönyörködhessenek, a *Mélius* alakját külön fényképeszetileg saját költségén megnagyítottatta s lapunknak rendelkezésére bocsájtotta. Szíveségéért e helyen is köszönetet mondunk neki, lapunk olvasói nevében is a kiket úgy hiszszünk, becsesebb karácsoni ajándékkal aligha lephettünk volna meg. Egyébiránt e képekhez a magyarázatot lapunk belsejében maga *Komlóssy Arthur* írja meg, a mire a figyelmet e helyen és különösebben is felhívjuk.

— **Segélygyűjtés.** A szokásos őszi segélygyűjtést a főiskolai ifjuság közreműködésével november hó 13. 14. és 15. napjain hajthatta végre a főiskolai igazgatóság. Köztudomás szerint a gyűjtés eredménye a főiskolai tápintézetet illeti. Begyűjtött készpénzben 1538 k. 96 fill. a különböző terményadományok értéke 68 k. 16 fillért képvisel, és így Debrecen város lakossága ez-

zel az alkalommal 1607 k. 12 fillér adománygyal mozdította elő a kedvezményes tápintézeti ellátásban részesülő tanuló ifjuság ügyét. Mindenkor elismeréssel emlékezünk meg az adakozó közönség áldozatkésztségéről, mely ezuttal is mindnyájunk hálás köszönetét érdemli meg jótékony adakozásokért.

— **A hódmező-vásárhelyi reform. ifjusági egyesület** ez uton üdvözli a hazai reform ifjusági egyesületeket, melyekkel testvéries viszonyt tart és kíván mindenkinek s egyenként tagjaiknak. üdvösséges karácsoni ünneplést. Legyen ez ünnep valóban az „Ur eljövetele“ hozzáok s az Ő végtelen szeretete tegye őket a szeretet vallásának boldog hűveivé! Hódmező-vásárhelyen, 1901. dec. 17. Bányai Sándor főgymn. vallástanár az egyesület titkára.

— **Debrecenikronika.** Lapunk mai számában közöljük *Mélius Péternek* a legelső debreceni kálvinista püspöknek az arcképét. Ha a pikantériákban kedvünket találunk, alkalomszerűleg közölnünk kellene a legelső debreceni püspöknek t. i. *Wolaffka Nándornak* a képmását is. Legalább ezzel elejét vennők annak a nagy vitának, mely párszáz esztendő múlva a jezsuiták Szent-Anna-utcai kollégiumában a körül a kérdés körül fog lefolyni, hogy vajjon milyen is lehetett a testi ábrázata annak a férfinak, ki Debrecen 400 esztendő történetének új irányt adott?*. Pedig dehogy ő adja ezt az új irányt! Mi magunk adjuk a felvezetett és látni még mindig nem akaró kálvinisták. Ő csak ügyesen halász a zavarosban! Ime f. hó 18 án Debrecenben egy nagy jelentőségű választás folyt le; t. i. a város egyik kerületében megválasztották a törvényhatóság egyik képviselőjének *Gróf Dégenfeld Józsefet* a klerikális machinatióknak áldozatul esett főispánt. A reformátusok persze! e kérdésben sem értettek egyet, hanem bizonyos körök gondoskodtak arról, hogy a reformátusoknak két jelöltje legyen...! Annál inkább egyetértettek azonban Wolaffkák! Jelöltjük egy különben derék róm. kath. vallású ügyvéd érdekében hallatlan erőfeszítéseket fejtettek ki s most is csodálkozunk rajta, hogy bár csak 27 szó többséggel, *Gróf Dégenfeld* a főkurátor ebből a harchól győzedelmesen került ki! Egy vegyes házasságban élő református iparos elpanaszolta, hogy felesége révén milyen ostromnak volt kitéve!? Mások azokról az érdekes látogatásokról beszélnek furcsa dolgokat, melyekben tényleges részt a makáriai püspök ur lovai vettek, a választást megelőző napokon. A katolikus egyház világi vezetői közül egyik azt jelentette ki, hogy „azon végtelen tiszteletértéből kifolyólag, melylyel Gróf Dégenfeld személye iránt viseltetik, ezuttal senkire sem sem szavaz...“; a másik a szombati banquet-re szóló jegyet azért utasította vissza mert „ő már gyenge gyomru ember s két higitójánál egyebet nem vacsorázhat“ És így tovább. Ez mind megtörtént színigazság! Szóval: **ma már nyitlan és vakmerőleg sorompóba lépett Debrecenben a klerikalismus.** Eddig csak alattomban folyt az akna munka, de ma már elébünk állanak a pópás egyház hűvei s provokálnak bennünket. Ébredjete Debrecen romlatlan lelkü ős lakosai s magukat túlélt phrázisokra nem hallgatva, egyesült erővel vessük magunkat elébe a veszélyes áramlatnak. Tekintsetek a nagy *Méliusra* s gondoljátok el, hogy mi lett volna Debrecenből, ha a 16. század viharos napjaiban őseitek e nagy emberrel rendületlenül ki nem tartanak!? Rajta-

* Felesleges volna! Annyi a Wolaffka kép Debrecen kirakataiban, hogy feltenni sem lehet, hogy ezekből legalább egy tucat az utókor számára fent ne maradjon! Szedő.

tok van a felelősség s vigyázatok, hogy miattatok hitünk eseléideiből csak egy is el ne vesszen! A nagylelkűség ideje lejárt... tennünk kell!

— **Simonffy Béla halála.** Lapunk zártakor vesszük a megrendítő hirt, hogy Simonffy Imre kir. tanácsos és polgármesternek s a debreceni ev. ref. egyház érdemekben megöszült gondnokának fia *Simonffy Béla* kir. ügyész hosszas szenvedés után meghalt. Igazán megrendít bennünket e gyászhir s őszinte részvétellel osztozunk az agg édesapa fájdalomában, ki ugy maradt mint „a szedés után a megszédett szőlő.“

— **„Az Anker“.** Ezen társaság a biztosítási eszme uttörője volt hazánkban. Vagyonából több mint 34 millió korona van magyar értékekben elhelyezve és az igazgatóságban legkiválóbb főuraink közül többen foglalnak helyet. A társaság ugy ezen körülmények, valamint nagy vagyona következtében feltétlen biztonságot nyújt és minden családapa nyugodtan biztosíthat ott saját maga, neje vagy gyermekei javára.

— **Ki akar egyéves önkéntes lenni?** Bizonyára akárhány fiatal ember van, ki annak idején tanulmányait félbehagyta s így a 3 éves terhes katonai szolgálatnak néz elebe, Debrecenben már évek óta sikeresen működik az országszerte kitűnő hírnévnek örvendő Lichtblau Albert-fele miniszterileg engedélyezett katonai előkészítő tanfolyam, (tanbizottság: eddei Draugentz János m. kir. ny. honvédeztredes, Mayer Adolf cs. és kir. ny. őrnagy) melyben azon ifjak, kik még sor alatt nem állottak, foglalkozásukra és előkészültségükre való tekintet nélkül rövidesen megszerezhetik az egyéves önkéntesi jogot. Felvilágosítást és prospektust készséggel küld Lichtblau Albert igazgató Debrecen.

Szerkesztői üzenet.

S. N. J. Tisza-Sass. Közzé fogom tenni. De kérem kell a türelmedet. Beteg szemem gátol a válasz megírásában. — **Sáromberke. Nyugalmazott ref. lelkész.** Noha név nélkül való levelekre válaszolni nem szokás, mi, tudomásunkra hozott é zrevételeit és szentháromság-tagadó fejtegetéseit agyonhalgatni még sem akarjuk. Szép dolog az a Krisztusi szeretet; azt is megengedem hogy *Arius* „justus és tenax vir“ vala; valaminthogy azt sem akarom megcáfolni, hogy a mint méltóztatik írni „Egy síncs a keresztyén felekezetek közt, melyik oly közel járjon Krisztushoz, mint az unitáriusok“ Csak hogy éppen az a baj, hogy „közeljárnak.“ A keresztyén embernek nem közeljárni, hanem a Krisztusban kell élni. Mikor a Krisztus tanítványait oktató, a többek között azt is mondá nekik (Máté 10, 32-33) „*Valaki vallást tézzen én rólam az emberek előtt, én is vallást tézek arról az én mennyei Atyám előtt. Vallaki pedig megtagadand engemet az emberek előtt, megtagadom én is azt az én mennyei Atyám előtt*“ Ez a vallástétel pedig nem másra vonatkozik, mint arra, a mi a többek között írva van Ján. 10, 30-ban: „*Én és az Atya egy vagyunk*“ A Szentháromság alapdogmája a keresztyénségnek; az ennek a próba köve; tetszik vagy nem tetszik, ez az igazság. A ki ezentul megy, vagy innen marad; egyaránt megszűnt keresztyén lenni. Aztan furcsa az, hogy mi ne fektessünk ilyen nagy súlyt erre a dogmára! Hát az unitáriusok miért fektetnek oly nagy súlyt a magokéra? Ha az ő kiválasok jogosult, a mi magunktartása is indokolt valamennyire. Hogy „híre sem volt a Szentháromság tanának a 3-ik századig“ ez olyan állítás, mit tudunk érteni egy unitárius szájából, hanem igazán megdöbbenő egy ref. lelkész szájából még akkor is, ha az „nyugalmazott“! Hát az evangéliumokban síncs híre!? Valóban ha ilyen tanokat hirdettek valamikor némelyek a ref. lelkészek közül, akkor nincs mit csodálkozni azon, hogy a pietisticus sekták előállottak. Egyébiránt a hosszú egészséges életet kedves urambátyámnak én is szívből kívánom s ha *czimleg* is unitáriusá lesz (mert *tényleg* ma is az!) értesítsen. — **Sz. S. Ermihályfalva.** A jó kívánságokat hasonló jó kívánalmakkal viszonzom. Az adózási javaslat bírálata pedig jönni fog. — **C. B. Bazel.** Intézkedtem kívánsága szerint. Hogy a nemzetiségi

kérdések ott is élőkre vanzak állítva, az bizony sajnos; de hát vigasztalja magát édes tiszteletes ur azzal, hogy így volt az ezelőtt 2. esztendővel is s egyik-másik telivér német bizony talán lelkiismereti furdalás nélkül behányt volna bennünket is a Rajna közepébe onnan az „alte Brücké“-n levő „boszorkány toronyból.“ De azért Magyarországon még csak a Lomnici csues sem sülyedt el; a rimaszombati jóféle csutoráknak az ára sem igen hanyatlott. Sőt mi több azok az értelmes *schweici fiuk* nekem egytől-egyig mind olyan jó barátaim levének, hogy a kedvemért még azt is elfelejtették, amit Bazel város történetében tanítottak nekik, hogy t. i. „918 traf die Stadt das traurige Schicksal von den wilden Magyaren gänzlich z rstört zu werden.“ Próbálja meg tiszteletes ur a „Schwitzerhüslir“ utján szívökhöz közelebb férközni, meglássa nem olyan rossz fiuk azok a schweizi fiuk.

Tartalom-jegyzék: A karácson evangélioma. E. L. — A kálvinizmus mai külső és belső alapota hazánkban. Nagy István. — Mélius Péter arcképe. id. Komlóssy Arthur. — Nyílt levél a szerkesztőhöz. F. Varga Lajos. — Tanúgy: Nehány szó a tanítói szakvizsgálat kérdéséhez. Bozsó István. — Közéletünk: A fugyi-i telepítés, földfelosztás elnöksége. Borsos István. — Irodalom. — Külföld: Küzdelem a protestánsok és katolikusok között Németországon. Veress István. — Hollandia és Magyarország. Birtha József. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Pályázat énekvezéri állásra.

A hajdu-böszörményi ev. ref. egyház pályázatot hirdet — lemondás folytán megüresedett — egyik énekvezéri állására.

Fizetés: 1100 korona készpénz és 240 korona laktörvény az egyházi pénztárból évnegyedenként előre fizetve.

Kötelesség: egész éven át délelőtt, délután egyik templomban — most a kálvintériben — az orgonista énekvezéri tiszt elvégzése; a Vasárnap délelőtti szolgálat keresztbeni szolgálat mellett történik, s menyiben az elválasztandó nem temető kántor, hanem énekvezér s énektanító lesz, kötelessége leend azon templomban szolgálni, a hol temetés nincsen.

Kötelessége továbbá a népiskola V—VI. fiu és leány osztályaiban az ének és hangjegy tanítása az egyházkerületi tanterv szerint, s végre a négy osztályu polgári leány iskolában az ének tanítása.

A felek fölkérésére a menyiben fentkitüntetett kötelessége teljesítése megengedi s a stóla szedésre jogosított másik kántor törvényes igényei kielégítették, temetni is mehet.

Állomás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó.

Pályázati kérvények alulírott lelkészhez adandók be 1901. december hó 28. napjáig.

Kelt H.-Böszörményben, 1901. dec. 16.

Ssolnoky Gerzson,
ev. ref. lelkész, az
egyháztanács elnöke.

Pályázat,

a szeghalmi ev. ref. segéd-lelkészi állásra.

Fizetés:

1. Készpénz: *négyszáznyolcvan* korona, az egyház pénztárból havonként *előre* fizetve.

2. Lelkésztől stóla czimén *egyszázhusz* korona.

3. A lelkészlakon ujonnan épített csinos szoba teljesen beburkolva fűtéssel és világitással.

4. A lelkésznél — mosatáson és ágyneműn kívül — *teljes ellátás.*

Az állomás *azonnal* elfoglalandó.

Pályázók alulírott lelkésznél jelentkezzenek.

Szeghalom, 1901. december 15.

Técsy József,
ev. ref. lelkész.

1—2

Pályázat.

A hajdu-böszörményi ev. ref. egyház pályázatot hirdet egyik segédlelkészi állására.

Javadalom: 1200 korona készpénz, 120 korona laktörvény évnegyedenként előre fizetve az egyházi pénztárból. Kötelesség: egyik rendes lelkésszel fölváltva minden második héten templomi szolgálat teljesítése délelőtt, délután, keresztelés esketés végzése, Káté és bibliai magyarázat tartása. Iskolaszéki elnök utasítása mellett a tankötelesek nyilvántartása, az iskolák havonkénti meglátogatása, iskolaszék és egyháztanács iskolaügyben hozott határozatának végrehajtása.

Ez állás ideiglenesen az 1902. polgári évre van felállítva.

Állomás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó.

Pályázati kérvények 1901. decemb. 26-ig alulírott lelkészhez adandók be.

Kelt Hajdu-Böszörményben 1901. dec. hó 7.

Ssolnoky Gerzson,
ev. ref. lelkész, egyháztanács
elnöke.

1—1

Nagy. DICSŐFI JÓZSEF

debreczeni ev. ref. lelkész ur

alantjelzett népszerű egyházi művei,

ugymint:

Elmélkedések	ára	6 kor.	—	fil.
Sulamith	"	—	"	50 "
Egyedül hit által	"	—	"	24 "
Ezredik év	"	—	"	40 "
Kik vagyunk	"	—	"	30 "
Testvéretek vagyok	"	—	"	20 "
Tékozló	"	—	"	20 "
Istentisztelet	"	—	"	20 "

ugyszintén a protestáns egyházirodalom kiváló termékei folyton kaphatók

→ havi részletfizetés ←

mellett is

Csáthy Ferencz

könyvkereskedésében

DEBRECZEN, II., Egyház-tér 2. szám,

a nagytemplomnál.

Biztosítsd életedet!

„AZ ANKER” élet- és járadék biztosító-társaság.

Magyarországi vezérképviselet:

Budapest, VI. ker., Deák-tér 6. sz.
(Anker-udvar), a társaság saját házában.

Összes vagyon 138 millió K.
Biztosítási állomány 505 millió K.
Eddigi kifizetések 232 millió K.

1901-ben a nyereségyrészesüléssel biztosítottak **vegyes és haláleseti biztosításoknál** A osztalékterv szerint — ugymint 26 év óta állandóan — az évi biztosítási díj 25%-át kapták készpénzben kifizetve, míg a **vegyes és takarékpénztári biztosításoknál** B osztalékterv szerint (évenként emelkedő osztalék) a biztosítás kezdete óta befizetett összes díjak 3%-a, ugymint a biztosítási tartam **3 éve után 9%, 4 év után 12%, 5 év után 15%, 6 év után 18%, 7 év után 21%-a**, fizettetett ki készpénzben.

Prospectussal és felvilágosítással szolgál

Jónás Mór, Debrecen.

Előnyös gyermekbiztosítások.

Kedvező feltételek.

Olcsó díjak.

Hazánkban

a szolid cég mintaképeül jelölik meg *Neumann M.* Magyarország legnagyobb és legrégebb férfi, fiu és gyermek ruha telepét. Ezen 55 év óta fennálló üzlet már megalapítása után a legjobb hírnévre tett szert, melyet azzal érdemelt ki, hogy ritka lelkiismeretes és pontos kiszolgálásban részesítette vevőit. Különös figyelme arra irányult, hogy csak jó minőségű árut használt és ezeket a legjobb munkásokkal dolgoztatta fel. Az árak tekintetében az ország legnagyobb forgalmu ruha telepe, mint ma is — ugy mindenkor a legolcsóbb volt. A hűvös idők beálltával a szülőknek egyedüli gondját a gyermekek kiruházása képezi. A meleg ruha éppen ugy szükséges az egészség fentartására, mint a táplálék. A meghűlésből eredő betegségek gyakran utját állják az egészséges fejlődésnek. A férfiakról pedig a társadalom megköveteli, hogy tisztességesen ruházkodjanak. Debreczen és vidéke közönségének alkalma van ruha szükségletét a legelső forrásból olcsón beszerezni, mert *Neumann M. cégnek* nagy raktára van *Debreczenben, Piacutca 49. szám alatt*. A környék sőt távoli városokból is tömegesen keresik fel *Neumann M.* ruhatelepét.

Főüzlet: Budapest, Muzeum-körut.

Raktárak:

Arad, Kassa, Pozsony, Temesvár,
Kolozsvár, Nagyvárad, Pécs stb.